

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888.

Andra Kammaren.

N:o 29.

Torsdagen den 5 april

kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen rörande bankoutsjottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckta motioner om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken; och lemnades dervid ordet, enligt förut gjord anteckning, till

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Herr Jonsson i Myre, som yttrade: Herr talman! Då jag instämde med herr Hörnfeldt uti hans anförande, deri han yrkade bifall till utskottets förslag, ansåg jag, att utskottet visligen och med kloket behandlat frågan, deruti att bankofullmäktige lemnats rätt att bestämma, i hvilken af de residensstäder, som ännu icke erhållit afdelningskontor, det nu föreslagna skulle inrättas under år 1888. Detta öfverlemnande till fullmäktige att bestämma, i hvilken af de fjorton residensstäder, som för närvarande sakna afdelningskontor, det nya skall förläggas, kan icke anses vara ett viktigare uppdrag än de många omfattande och betydelsefulla uppdrag, som förut lemnats fullmäktige. Det har framhållits från flera håll, att man borde låta anstå med inrättandet af flera afdelningskontor, till dess man finge se, huru försöket med afdelningskontoret i Kalmar utfaller, i synnerhet som ändringar i de för detta kontor gjorda bestämmelserna blifvit ifrågasatta. Jag tror, att det icke finnes något hinder att ändra dessa bestämmelser, äfven om vi nu besluta inrättandet af ett nytt afdelningskontor. Jag anser det vara två skilda saker, att besluta inrättandet af ett nytt afdelningskontor och att ändra de reglementariska föreskrifterna för ett förut inrättadt sådant afdelningskontor.

Nu, sedan åtskilliga talare yrkat bifall till väckta motioner om inrättande af afdelningskontor i flera städer och framhållit dessa platsers synnerliga lämplighet, tager jag mig friheten påpeka, att Västernorrlands län är en ort, der penningeomsättningen är synnerligen betydlig till följd af den mängd sågverk, som der äro belägna, den skogsafverkningsrörelse, som der bedrifves i stor skala, och den

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af riks-
banken.
(Forts.)

handelsrörelse, som genom dessa företag och industriella anläggningar uppblomstrat. Jag får därför yrka bifall till herr landshöfding Rydings med fleres motion om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Hernösand.

Det har från ett håll uttalats den tvekan, att det för fullmäktige kunde blifva brydsamt att i Vesternorrlands län välja mellan Hernösand eller Sundsvall och i detta fall bestämma, hvilken af dessa städer vore att föredraga, men valet dessa städer emellan bör icke blifva brydsamt, då man betänker, att Vesternorrlands län är deladt likasom i tre provinser eller landsdelar, nemligen Medelpad, södra Ångermanland och norra Ångermanland. Södra Ångermanland utgör den mellersta landsdelen, och der är Hernösand beläget, alltså i den centrala delen af länet. Dertill kommer, att Hernösand är residensstad, der ränteri befinnes, som har en stor penningomsättning jemväl med statens medel, och dertill kommer att bankoutskottet endast föreslagit, att fullmäktige skulle bestämma, uti hvilken residensstad afdelningskontoret skulle inrättas. Vidare vill jag återropa de skäl, som jag vid föregående riksdagar framhållit till stöd för min framställning om ett afdelningskontor i Hernösand, och anhåller, att Riksdagen måtte besluta inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i Hernösand för Vesternorrlands län under de vilkor och bestämmelser i afseende på lånerörelsen, som fullmäktige ega att föreskrifva, men i öfrigt på enahanda grunder, som gälla för riksbankens öfriga afdelningskontor.

Härefter anförde:

Herr Elowson: Bankoutskottets nu föredragna utlåtande synes mig hafva blifvit inveckladt derigenom, att det behandlar två hufvudfrågor, då det eljest är vanligt, att ett ärende innehåller en hufvudfråga, kring hvilken de öfriga gruppera sig. De två hufvudfrågor, betänkandet behandlar, äro, den ena: riksbankens utvidgning i form af ett nytt afdelningskontor, och den andra: bestämmandet om platsen för detta afdelningskontor. Beträffande den första hufvudfrågan, eller riksbankens utvidgning genom ett nytt afdelningskontor, hafva skäl blifvit anförda så väl för som emot detta förslag. Mot utvidgningsförslaget hafva i sjelfva verket uttalat sig fullmäktige i riksbanken, och Första Kammaren har äfven afslagit utskottets betänkande, men inom Andra Kammaren tror jag, att det finnes många förespråkare för en sådan utvidgning. Jag anser också för min del, att riksbanken bör utvidgas, och att den principen är riktig, att riksbanken hufvudsakligen bör reglera penningväsendet i landet.

Den andra hufvudfrågan är bestämmandet af *platsen* för afdelningskontoret, och jag fäster mig nu i denna stund icke så mycket vid, hvar ett nytt afdelningskontor kommer att förläggas. Om det blir i Mariestad eller Hernösand eller Karlstad, detta är mig jemförelsevis likgiltigt, ty för mig är frågan om rätten att bestämma öfver platsen hufvudsaken. Bankoutskottets förslag att öfverlemna till fullmäktige att bestämma den ort, der afdelningskontoret skulle förläggas, anser jag olämpligt. En talare under förmiddagen sökte visserligen gifva

stöd åt detta förslag genom en jämförelse med förfaringsättet i fråga om jernvägslänefonden. Riksdagen bestämde dervid en viss summa och öfverlemnade medlens fördelning till Kongl. Maj:t. Men detta förhållande är icke tillämpligt på denna sak. Det bästa och rigtigaste hade enligt min åsigt varit, om man återremitterat frågan, så att utskottet fått inkomma till kammaren med förslag till den plats, som företrädesvis kunde ansetts lämplig, men då Första Kammaren redan lärar afslagit betänkandet, tjenar ju detta till intet.

Nu har diskussionen i denna fråga på förmiddagen tagit en ny vändning derigenom, att en talare på skaraborgslänsbänken yrkat bifall till herr Wallenii motion derom, att Riksdagen bebagade besluta att inrätta ett riksbankens afdelningskontor i Mariestad för Skaraborgs län under de vilkor och bestämmelser, som gälla för senast inrättade kontor. Således föreligger nu ett bestämdt yrkande om viss plats för det ifrågasatta nya afdelningskontoret. Och då kammaren icke afslår betänkandet och således fattar ett annat beslut, vare sig att detta blifver bifall till utskottets hemställan eller bifall till inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor på bestämd plats, lärer väl frågan komma att afgöras genom gemensam votering i enlighet med 65 § riksdagsordningen, eftersom Första Kammaren redan afslagit utskottets hemställan. Under sådana omständigheter tror jag det vore önskligast, att de ledamöter inom Andra Kammaren, hvilka i likhet med mig önska en utvidgning af riksbanken, men icke vilja öfverlemna åt herrar fullmäktige i riksbanken att bestämma platsen för det ifrågasatta kontorets anläggande, förenade sig om ett beslut, enligt hvilket ett nytt afdelningskontor skulle inrättas i en bestämd residensstad. Jag anser att den principen, att Riksdagen sjelf bestämmer platsen för nya afdelningskontors inrättande, så viktig, att jag för den skull sjelf kommer att göra yrkande derom, att kammaren nu måtte besluta, att det föreslagna nya afdelningskontoret inrättas på bestämd, uppgifven plats.

Här har föreslagits, att sådana kontor måtte inrättas på flera särskilda ställen, och det kan naturligtvis icke tillkomma mig att anställa jämförelser mellan de platser, som härför bäst skulle lämpa sig och härtill vore mest berättigade, men jag anser, som sagdt, att hufvudsaken här vid lag är, att Riksdagen bestämmer en viss plats och icke öfverlemnar bestämmelserätten i detta fall åt fullmäktige i riksbanken. Och då jag varit med om en motion, hvari anhållits om ett afdelningskontors inrättande i Karlstad, anhåller jag att få yrka bifall till denna motion. Åtskilliga skäl kunna anföras för lämpligheten af ett afdelningskontors inrättande i Vermland, utan att man dermed på något sätt förnärmat de anspråk, som andra orter i samma fall kunna hafva. I vestra Sverige finnas icke några afdelningskontor, och hvad Karlstad särskildt beträffar, är denna stad hufvudorten i en ganska folkrik provins. Vermland är dessutom nu för sitt lånebehof hänvisadt till riksbankens hufvudkontor i Stockholm. Då härtill lägges, att detta landskap icke har sin hufvudsakliga affärsförbindelse på Stockholm, utan på Göteborg, synes det mig mindre lätt för Vermland att få det lånebehof, som der gör sig gällande, tillfredsstäldt genom

*Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af riks-
banken.
(Forts.)*

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Förts.)

att vända sig till hufvudkontoret i Stockholm. Dessa skäl synas mig tala för ett afdelningskontors inrättande i Karlstad.

Jag skall därför, herr talman, på de skäl, jag nyss anfört an- hålla om bifall till herr G. Janssons i Krakerud m. fl. väckta motion, n:o 45, inom denna kammare, hvori hemställes, att "Riksdagen måtte besluta inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Karlstad för Vermlands län under enahanda villkor och bestämmelser, som gälla för öfriga riksbankens afdelningskontor."

Herr Ericsson i Norrby: Då jag tillika med flere af mine länskamrater motionerat i denna fråga, anhåller jag också att nu få yttra några ord i densamma.

Jag anser för min del, att riksbanken bör utvidga sin verksamhet medelst nya afdelningskontors anläggande i landsorten, och jag är öfvertygad derom, att dessa afdelningskontor skola blifva till stort gagn för lånerörelsen derstädes, enär riksbanken icke fäster hufvudsaklig vikt vid att hålla räntan högt uppe för att förtjena så mycket som möjligt. Jag tror också, att ingen omöjlighet nu föreligger att beträda den vägen att inrätta nya afdelningskontor af riksbanken. Medel till förslag för dessa kontor saknas ju ej, ty den obegagnade delen af riksbankens sedelutgifningsrätt har, enligt hvad utskottets betänkande gifver vid handen, vuxit så, att densamma under innevarande år ej vid något tillfälle understigit 30 millioner, men väl uppgått till mer än 42 millioner kronor.

Deremot kan jag icke gilla utskottets förslag att till herrar fullmäktige öfverlemna bestämmandet hvarest kontoren skola förläggas, en rättighet, som Riksdagen ej bör afbördas sig.

Enligt min öfvertygelse bör det väl ej vara svårare för bankoutskottet att föreslå och för Riksdagen att bestämma, hvarest afdelningskontoren lämpligast böra förläggas, än för bankofullmäktige. Vid en sådan frågas afgörande bör det väl falla sig riktigare för Riksdagen att väga skälen för och emot platsens bestämmande i förevarande fall.

Här hafva också många talare uppträdt och förfäktat, hvar efter annan, den åsigten, att hans provins vore den mest lämpliga för inrättande derstädes af ett afdelningskontor. Det torde då med skäl kunna påstås, att, sådana förhållandena äro i Östergötland, denna provins borde lika väl som någon annan komma i fråga att erhålla ett sådant kontor, ty Östergötland är ju en af landets folkrikaste provinser, och der drifves en icke obetydlig affärsrörelse, till bevis hvarpå jag ju blott behöfver nämna såsom industriort Norrköpings stad.

Jag har icke något vidare att tillägga, utan får för min del hemställa, att, om något nytt afdelningskontor skall inrättas, Östergötland då måtte komma i åtanke. I öfrigt vill jag icke göra något yrkande.

Herr Bergendahl: Herr talman! Då jag såsom suppleant haft tillfälle att följa bankoutskottets förhandling uti ifrågavarande ärende, anser jag att utskottets hemställan, att fullmäktige i riksbanken skulle få bestämma platsen för det nya kontor, hvars inrättande utskottet

tillstyrkt, är fullt riktig. Ett stöd för detta antagande finner jag ytterligare i de framställningar, som här under dagens lopp gjorts af medlemmar från olika landsdelar, om inrättande af afdelningskontor i de respektive län som de representera.

Jag tror därför att för vinnande af ett resultat och undvikande af den splittring, som synes vilja uppstå i denna sak, det vore särdeles önskligt, om de talare, som yrkat på sådana afdelningskontor, funne lämpligt att återtaga dessa yrkanden, på det att kammaren måtte kunna förena sig om bankoutskottets förslag.

Med afseende å ett annat yrkande, som här på förmiddagen blifvit framställt af en talare på skaraborgslänsbanken, att ordet länsresidensstad i utskottets förslag måtte utbytas mot allenast stad, det vill säga, att riksbanksfullmäktige skulle lemnas fullmakt att inrätta dessa afdelningskontor i de städer inom de olika länen, som de funno lämpligast, äfven om de icke skulle vara residensstäder, så kan jag icke förena mig deruti, då det af en föregående talare, en annan representant från Skaraborgs län, blifvit tydligt ådagalagdt, att residensstäderna just äro de här för mest lämpliga. Herr talman, jag får på de grunder jag här anfört yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Stockenberg: Herr talman, mine herrar! Ehuru en af de flere, hvilka motionerat om inrättandet af ytterligare afdelningskontor af riksbanken, hade jag dock, med afseende å utskottets, såsom mig synes, väl grundade hemställan, icke tänkt yttra mig i frågan, men då några af mina ärade medmotionärer yrkat bifall till sina förslag, såsom varande efter deras mening företrädesvis förtjenta af Riksdagens uppmärksamhet och bevägenhet, så vågar äfven jag till kammarens åtanke framhålla min motion. Till stöd för densamma föreligga nemligen ungefär samma skäl som de, hvilka återopats för de öfriga. Härmed har jag dock ingalunda sagt, att Halmstad skulle vara en lämpligare plats för ett riksbankens kontor än någon annan af de föreslagna residensstäderna. Jag påstår endast, att Halmstad i förberörda fall bör anses lika berättigadt med dessa öfriga städer. I öfverensstämmelse med detta mitt påstående skulle jag, i motsats till de herrar motionärer, hvilka uteslutande vilja tillgodose de städer, som de tillhöra, med afdelningskontor, icke hafva tvekat att nu yrka bifall till samtliga ifrågavarande motioner, för så vidt de afse inrättande af afdelningskontor i uppgifna residensstäder, under förutsättning att bankofullmäktige skulle medgifva möjligheten af en sålunda vidgad lånerörelse; men vid det förhållande, att Första Kammaren redan afslagit så väl motionerna som utskottets förslag med anledning af dem, vill jag icke framkomma med något yrkande i antydd riktning, utan inskränker mig till att framhålla Halmstads stads likställighet med öfriga länsresidensstäder i afseende å lämpligheten att der förlägga ett afdelningskontor af riksbanken.

Herr Johansson i Löfåsen: Herr talman! Jag instämmer till alla delar i bankoutskottets förslag att, om nya afdelningskontor skola inrättas, de böra förläggas i residensstäderna.

*Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)*

*Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af riks-
banken.*
(Forts.)

Jag skulle ock varit med om utskottets förslag att öfverlemna åt riksbanksfullmäktige att bestämma platsen för det nya afdelningskontoret, men då, såsom det tyckes, fullmäktige icke vilja hafva detta förtröende, och flere talare yttrat sig för att Riksdagen bör sjelf bestämma denna plats, så ber jag att få instämma med min granne herr Amnéus, och yrka, att ett afdelningskontor af riksbanken måtte inrättas i Mariestad.

Herr Carl Ifvarsson: Herr talman, mine herrar! Den lifliga diskussion, som pågått och ännu pågår om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken, synes mig gifva anledning antaga, att man också är lifvad att få en fullständig reform af vårt bankväsen med en enda sedelutgifvande bank. Jag tror äfven, att detta är det syftemål, som man i främsta rummet bör lägga an på, och att vi knapt hafva någon fråga, som är så vigtig som denna. Man behöfver endast föreställa sig, huru det skulle gå, om vid något tillfälle en större sedelutgifvande privatbank skulle stoppa, och hvilken villervalla skulle uppstå öfver allt i vårt bankväsen, ja, inom hela vårt samhälles penningväsen. Jag föreställer mig därför att det är mera denna synpunkt än ifvern att så att säga dragas om, hvem som skulle få ett lånekontor närmare sig, som föranledt den långa öfverläggningen, och är det så, kan ingen deröfver glädja sig mera än jag, ty jag är fullt öfvertygad om, att det icke kan gå an att dröja länge, innan vi fått till stånd en banklagstiftning, som ändrar nuvarande förhållanden.

Min tanke är, att man måste ställa det så, att det blott finnes en sedelutgifvande bank, hvartill då endast riksbanken kan komma i fråga, och att alla andra banker komma att röra sig med riksbankens sedlar i stället för sina egna. För att uppnå detta ändamål hade naturligtvis varit af stor vikt, att något förslag framlagts derom. Något sådant har emellertid icke framkommit. Jag ser visserligen, att motion blifvit väckt och behandlats af sammansatt utskott, hvilket afslagit densamma. Frågan ligger på kammarens bord. Men då icke något förslag i det fallet föreligger, lär det ej kunna förväntas, att något vidare skulle vinnas med försök att få en skrifvelse till regeringen eller ett allmänt uttalande, att regeringen så fort som möjligt bör framlägga förslag till lösning af bankfrågan. Och det vore väl meningen, att man genom diskussionen, som nu egt rum, vill framhålla det. Men jag har icke hört någon tala om denna omständighet, hvarför jag härmed velat framhålla denna del af ämnet såsom den vigtigaste.

Hvad särskildt angår afdelningskontoren, så gå förslagen om inrättande af nya sådana i den rätta riktningen, om man tänker sig, att bankväsendet skall utveckla sig så, som förut framhållits, nemligen att man kan antaga, att riksbanken skulle få åtminstone ett afdelningskontor i hvarje residensstad förenadt med landtränteriet, hvarigenom det blefve staten till nytta. Under sådana omständigheter och derest man hade ett förslag framme om att för närvarande inrätta ett lånekontor i en bestämd residensstad, skulle jag må hända kunnat understödja det,

derför att det just ginge i den rätta riktningen. Nu har man icke något sådant, och det ser ej ut, som om man skulle kunna enas derom. Riksbanksfullmäktige hafva afstyrkt inrättandet af nytt afdelningskontor under innevarande år, och jag kan icke neka till att fullmäktige haft temligen goda skäl därför, ty det går väl knappast an att tänka, det riksbanken skulle utveckla sig så, att ett nytt afdelningskontor kunde inrättas för hvarje år, under förutsättning, att kontoren blefve af den beskaffenhet, att de gjorde verkligt gagn. Att åter inrätta små afdelningskontor, hvarigenom ej så särdeles stor nytta vunnas men ganska stora kostnader ådroges, är ej lämpligt. Kontoren böra vara något fullständigare, och då kan man icke för hvarje år inrätta ett nytt sådant. Derför tror jag, att riksbanksfullmäktige ej haft så svaga skäl för sitt afstyrkande.

Om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Emellertid och då det ej synes som man skulle kunna ena sig om något och dertill kommer, att ej endast fullmäktige afstyrkt förslaget, utan äfven Första Kammaren afslagit utskottets hemställan, kan jag ej se, att det låge något ondt i, om frågan finge hvila ännu ett år. Kanske, då den stora bankfrågan på samma gång afgöres, det då vore lämpligt att taga detta steg.

Jag har för min del ej något yrkande att göra, utan har endast velat uttala denna min åsigt, emedan jag trott, att riksbanksfullmäktige ej saknat skäl för sitt afstyrkande.

Herr vice talmannen Sv. Nilsson: Då redan en hel del yrkanden blifvit framställda om ett nytt afdelningskontors förläggande i olika städer, får jag för min del för att minska splittringen vid afgörandet afstå ifrån det yrkande, jag gjort om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Kristianstad, allra helst som jag ej fått något understöd för mitt förslag. Men då ej allenast inom bankoutskottet utan äfven i kammaren vid föregående tillfällen, då frågan om inrättandet af lånekontor varit före, och äfven nu den största meningen tyckes vara för ett sådant kontors inrättande i Karlstad, yrkar jag bifall till detta förslag och kommer således att rösta för detsamma, under förhoppning att kammaren skall kunna förena sig om ett sådant förslag.

Herr Hansson i Solberga: Herr talman! Ehuru jag inom utskottet biträdt den mening, hvartill det kommit, anser jag nu, med den vändning frågan tagit inom kammaren, att jag är berättigad att yrka bifall till den af mig afgifna motionen, hvilken innehåller, att Riksdagen måtte besluta, det ett riksbankens afdelningskontor inrättas för Kopparbergs län i Falun med vilkor och bestämmelser, som bankoutskottet finner lämpliga.

Jag ber att få yrka bifall dertill.

Herr Hörnfeldt: Jag må bekänna, att det skulle förvåna mig, om kammaren tyckte det vara underligt, att bankoutskottet framkommit med ett sådant förslag som att öfverlåta åt riksbanksfullmäktige att bestämma platsen för ett nytt riksbankens afdelningskontor; ty vi hafva under diskussionen nogsamt erfarit, att hvar och en vill hafva

Om inrättan-
de af ytter-
ligare afdel-
ningskontor
af riks-
banken.
(Forts.)

ett dylikt kontor i den trakt, der han är boende. Då man nu ej lämpligen kan ena sig om platsen, tror jag, att utskottet har gått en god medelväg genom att hänskjuta frågan till en kompromiss, likasom att till kompromissarier inga andra än riksbanksfullmäktige äro fullt kompetenta. De hafva onekligen bäst reda på, hvilken plats i förevarande fall är den lämpligaste. En sådan åsigt tycks äfven hafva varit uttalad af 1884 års bankoutskott, som med anledning af då väckta motioner om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken yttrade:

• "För ett fullt tillfredsställande och ändamålsenligt ordnande af denna magtpåliggande angelägenhet hyser dock utskottet nu liksom tillföre den öfvertygelse, att hvarje vidare utveckling af riksbanken medelst inrättande af nya afdelningskontor bör föregås af en omsorgsfullt och med full sakkännedom uppgjord plan i afseende å de orter inom riket, hvarest med hänsyn till belägenhet, rörelsens behof, utsigt till fördel för riksbanken och andra inverkan omständigheter afdelningskontoren böra förläggas." Och vidare säger utskottet: "Då fullständig utredning af alla dessa och öfriga dithörande förhållanden samt uppgörande af en sådan plan, som här ofvan nämnts, synes utskottet böra föregå hvarje vidare beslut om nya afdelningskontors inrättande, och då bestyret härmed tvifvels utan lär kunna med största sakkännedom fullgöras af de Riksdagens förtroendemän, hvilka hafva riksbankens styrelse och förvaltning sig anförtrodd, hemställer" o. s. v. Detta betänkande är undertecknad af herr Lyttkens, och af detsamma framgår, att på den tiden åtminstone bankoutskottet hyste det förtroende till riksbanksfullmäktige, att de ansågos vara närmast i tillfälle att bedöma lämpligaste platsen för afdelningskontoren. Huru vida herr Lyttkens sedan dess ändrat åsigt, lemnar jag derhän, ty man kan ju komma på bättre tankar, ju mera man tänker på en fråga. För min del hyste jag då samma öfvertygelse och vidhåller den nu fortfarande, hvarför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: dels bifall till utskottets hemställan oförändrad, dels bifall till densamma med den af herr Nilson från Lidköping föreslagna förändring, dels inrättande af ett ytterligare afdelningskontor å viss bestämd plats, hvartill af olika talare föreslagits endera af städerna Karlstad, Mariestad, Karlskrona, Hernösand eller Falun, dels slutligen ock afslag å så väl utskottets hemställan som samtliga i ämnet väckta motioner. Herr talmannen upptog till proposition hvart och ett af dessa yrkanden i nu nämnd ordning, och fann propositionen på afslag hafva flertalets röster för sig. Votering blef emellertid begärd. I fråga om bestämmande af kontraposition förklarade herr talmannen sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan hafva blifvit i sådant afseende med öfvervägande ja besvarad. Men jemväl härom äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet om inrättandet af ett afdelningskontor i Karlstad, nu först uppsattes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen om bankoutskottets utlåtande n:o 7 antager yrkandet om bifall i oförändradt skick till utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Karlstad.

Den votering, som anställdes enligt denna proposition, utföll med 83 ja mot 82 nej; i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som afslår så väl hvad bankoutskottet hemställt i dess utlåtande n:o 7 som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i oförändradt skick bifallit utskottets öfvermålade hemställan.

I denna senare omröstning afgåfvos 82 ja och 81 nej; och hade kammaren alltså afslagit så väl utskottets hemställan som samtliga ämnet väckta motioner.

§ 2.

Föredrogs och bifölls sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ny banklag.

§ 3.

Härefter föredrogs Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 (i samlingen n:o 20), i anledning af väckta motioner om förändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885.

Utskottet hade fått mottaga följande i Andra Kammaren väckta motioner, hvilka åsyftade förändringar och tillägg i gällande förordning angående försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker, nemligen:

Om ändring i 1885 års förordning angående försäljning af vin och maltdrycker.

Om ändring
i 1885 års
förordning
angående försäljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)

n:o 164, af herr *Liss Olof Larsson*, som föreslagit att rättigheten till försäljning af maltdrycker för afhemtning i mindre quantitet än tio liter skulle likställas med hvad föreskrifvet är angående sådan handel med vin;

n:o 91, af herr *O. Andersson* i Lyckorna, som ansett att för rättigheten att å landet för afhemtning hålla till salu vin och maltdrycker till mindre qvantitet än tio liter samma bestämmelser skulle gälla, som nu äro stadgade beträffande utskänkning af nämnda drycker;

n:o 48, af herr *P. Waldenström*, med hvilken 35 kammarens ledamöter instämt, som åsyftade sådana förändringar i nu gällande förordning, dels att handel med vin och maltdrycker icke måtte vara förenad med annan handel, till hvars bedrivande särskild anmälan erfordras, dels att all handel med dessa drycker å allmän väg eller plats må vara alldeles förbjuden; samt slutligen

n:o 117, af herr *E. Åkerlund*, som hemställt, att Konungens befallningshafvande borde beröfvas all rätt att utan kommunalstyrelsernas hörande bevilja sådan rättighet till försäljning af vin och maltdrycker, som omförmäles i § 7 af nu gällande förordning.

Under *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemstälde nu utskottet, att herr *Liss Olof Larssons* ofvannämnda motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *E. P. Jonsson* i Myre, *A. Sundström* och *E. Åkerlund*.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr *Liss Ol. Larsson*: Jag har icke begärt ordet för att på vanligt sätt hålla något liktal öfver min motion, utan har gjort det i den förhoppningen att verkliga kunna väcka den till lif igen, ehuru den af utskottets majoritet blifvit lifdömd. Jag kommer alltså att yrka bifall till den af mig i ämnet väckta motionen.

Utskottet har i sin motivering framhållit de skäl, som jag anført i min motion för bifall till densamma och som jag fortfarande vidhåller. Jag behöfver således icke upprepa dessa skäl. Utskottet säger dock, att de skäl, jag anført, hufvudsakligen gälla försäljning af vin och icke så mycket försäljning af öl. Jag vill icke bestrida, att utskottet kan hafva rätt i fråga om förhållandena på en del orter; men hvad jag bestämdt vågar påstå, det är att i min hemort en förändring beträffande försäljningen af öl och maltdrycker behöfves i vida högre grad än en sådan förändring i fråga om försäljningen af vin, hvilken senare der icke föranlett missbruk i så stor skala, som ölhandteringen. Det är också i den ort, jag tillhör, ett allmänt önskningsmål att få någon ändring i detta afseende, och man har der mycket svårt att förstå, huru någon kan motsätta sig yrkandena på en så billig förändring som den föreslagna, hvilken, så vidt jag kan förstå, icke länder någon enda honnett människa till förfång. Ty i de orter, der man icke har rönt några sådana olägenheter af försäljningen af öl till afhemtning, der har ju kommunalstyrelsen endast att en gång för

alla besluta, att handlandena må få sälja öl till afhemtning, och den är ju der alls icke bunden af någon som helst inskränkning i denna sin rättighet. Och å andra sidan har man äfven svårt att förstå, hvarför Andra Kammaren skulle vara ovillig att på detta sätt utvidga kommunernas sjelfstyrelse eller tillägga dem mera magt, än de hittills haft. Nu säger visserligen utskottet, att, om kommunalstyrelserna begagnade sig af de rättigheter, som gällande författning medgifver dem, så skulle de kunna förekomma de missbruk, hvaröfver man nu klagar. Det är mycket lätt att säga detta, men den, som tillhör en kommun, der sådana missbruk förekomma, vet också mycket väl, huru ytterligt svårt, ja rent af omöjligt det är för kommunalstyrelsen att förekomma dessa missbruk. Kommunalstyrelsen kan visserligen, när det blifvit konstateradt, att missbruk egt rum, eller att en sådan handel föranledt oordningar och dylikt, förbjuda densamma; men man har många exempel på, att när kommunalstyrelsen på förmiddagen utfärdat ett sådant förbud för dylik handel med öl, så har redan ett par timmar derefter i samma handelslokal ölförsäljning å nyo öppnats. Det går så till, att ett af handlandens biträden eller någon annan lämplig person, som han får tag uti, går till kronofogden, företer fräjdetyg och anmäler sig till utöfvande af handelsrättighet samt derpå går till samma lokal och gör upp kontrakt med lägenhetens innehafvare. Inom ett par timmar är då ölhandeln åter i fullt flor.

Jag är icke någon hatare af öl; tvärt om; ty jag använder det sjelf. Jag har således icke väckt min motion för att förekomma bruket af öl, utan hvad jag har afsett, det är, att kommunerna skulle få magt att ställa så till, att endast hederligt folk finge utöfva sådan försäljning, så att man hade full garanti för att allt komme att tillgå på hyggligt sätt. En sådan garanti hade man, om en handlande visste, att kommunen när som helst kunde förbjuda honom att utöfva sådan ölhandtering, för så vidt han icke skött sig väl med densamma.

Jag känner kommuner, äfven i min hemort, der handlandena äro så beskaffade, att de icke utöfva någon sådan ölhandtering, och der man prisar sig lycklig, att man har kommit ifrån detta elände. Men det finnes der också kommuner, der det finnes en del handlande bland dem, som anmält sig till erhållande af handelsrättighet, hvilka icke handla med något annat än öl. Dessa gräfva ned sig i en jordkula eller dylikt vid vägen och stå der och försälja öl på grund af sin handelsrättighet, och der drickes så mycket öl, att folket ligger rusigt rundt kring detta näste, till skam och förargelse för kommunen, hvilken dock icke har i sin magt att förhindra detta. Ty äfven om man förbjuder rörelsen på förmiddagen, så kan, såsom jag sagt, på eftermiddagen samma jordkula öppnas igen för sådan ölförsäljning. Jag kan alls icke förstå, hvarför man är så rädd för att gifva kommunerna denna rätt att förbjuda utskänkning af maltdrycker. Man säger visserligen, att detta skulle medföra inskränkning i svagdricksförsäljningen. Ja, denna historia har jag hört upprepas i kammaren oupphörligt, då frågan varit före, men jag har aldrig hört någon, som gittat eller kunnat uppgifva, att någon människa hittills blifvit åtalad för försäljning af svagdricka, och icke heller hört, att någon handlande, som anmält

*Om ändring
i 1885 års
författning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

sig för handelsrättighets erhållande, haft svagdricka i buteljer eller sålt den på sådant sätt, utan det har alltid varit öl, affären gäلت. Men det må vara huru som helst med detta; — om kommunerna icke hafva någon olägenhet af denna näring, ölförsäljningen, så har man ju med antagande af min motion icke gjort någon inskränkning i den rättighet, som kommunalstyrelsen deröfver har, utan det finnes fortfarande full möjlighet för kommunalstämman att för flera år besluta sig för att låta handlandena drifva sådan handel. När man alltså härutinnan lemnat kommunerna full frihet, hvarför då vägra de kommuner, som lida af denna näring, såsom den kan bedrivas och på många håll har bedrivits, den rättighet, man i sedligt afseende begär för dem till deras fromma, under det att man icke gör någon enda aktningsvärd person något för när, när ju inskränkningen endast är riktad mot dessa dåliga s. k. handlande, som icke äro några handlande, utan för- täckta krögare, hvilka endast sälja sådant öl.

Jag minnes nog äfven, att det var en tid, då man sökte befordra ölhandteringen, för att kunna utrota bränvinskonsumtionen. Men man har dervid på många ställen funnit, att detta var detsamma som att utdriiva djeflar med Belzebub, och det lyckas icke. Man har visserligen fått bort det ena onda, därför att kommunen eger magt att förhindra det; men i stället inrättar man en ölförsäljning, der kommunen står strandsatt gent emot dessa personer, som idka en dylik rörelse till förfång för kommunen. Som sagdt, när jag icke kan finna, att man gör något som helst intrång i någons rättighet — åtminstone icke bland de laglydiga och ordentliga, utan endast hos dessa, som göra sig skyldiga till dylika olagligheter eller oordningar — derigenom att man åt kommunerna lemnar fullkomlig frihet att i detta fall handla så som de på hvarje särskild ort finna lämpligt, så synes det mig, att man borde medgifva kommunalstyrelse rättighet att, der den finner behof vara för handen, vidtaga sådan inskränkning. Jag tycker att detta är en så billig begäran af de kommuner, som lida här af, att det förvånar mig att se det motstånd, som ett dylikt förslag kunnat framkalla, liksom det förundrar mig, att Kongl. Maj:t, då Riksdagen beslöt an- hålla om inskränkning i försäljningen af vin och maltdrycker, biföll Riksdagens begäran endast för så vidt den angick vinet, men lemnade ölet fritt. För min del förnyar jag mitt yrkande om afslag på utskot- tets betänkande och bifall till min i ämnet väckta motion.

Herr Andersson fråu Malmö: Det är med en viss tvekan jag än en gång i denna kammare yttrar mig i förevarande fråga, icke därför att jag bytt om ståndpunkt i densamma, utan därför att jag vid så många föregående tillfällen uttalat min åsigt, att det nästan kan sy- nas, som om jag tagit denna fråga på entreprenad eller vore en mycket ifrig motståndare till de nykterhetssträfvanden, som på senare tider gjort sig gällande inom vårt land. Då jag emellertid är ledamot af det utskott, der denna fråga blifvit behandlad, skall jag anhålla att få framlägga några skäl för det beslut, hvartill utskottet kommit.

Då man står i begrepp att vidtaga förändringar i en gällande för- ordning, är det ju af vikt, att man ser till, om missbruken äro så

många och stora, att det kan vara nödigt att skärpa de bestämmelser, som redan finnas, äfvensom huru vida den allmänna meningen inom landet är för sådana skärpta bestämmelser, samt slutligen huru vida myndigheterna redan må hafva tillräckliga medel i sina händer att hämnade de missbruk, som möjligen kunna begås.

Jag har, såsom jag nämnde, vid flera föregående tillfällen uppträdt i denna fråga, och jag har då begagnat mig af några siffror för att visa, att missbruken icke äro så stora, som man tyckes tro, eller att åtminstone nykterheten går säkert framåt i vårt land, och jag skall äfven nu begagna några siffror. Visserligen vet jag, att kammaren icke gerna hör siffror anföras. Men jag kan försäkra herrarne, att de icke skola blifva många, och jag finner dem för öfrigt så talande, att de verkligen synas mig värda att beaktas. De siffror jag vill anföra har jag hemtat ur årsberättelserna från Stockholms, Göteborgs och Malmö utskänkningsbolag angående försäljningen af bränvin vid dessa bolag.

I *Stockholm*, med en folkmängd af 153,528 personer såldes 1877—1878 4,077,590 liter bränvin, hvilket gör 26,56 liter pr hufvud; 1886—1887, då folkmängden i Stockholm utgjorde 216,807 personer, såldes endast 3,572,830 liter eller 16,48 liter pr hufvud. Alltså, oaktadt folkmängden på dessa 10 år *ökats* med 63,279 personer, hade bränvinskonsumention *minskats* med 504,760 liter, eller från 26,56 liter till 16,48 liter pr hufvud.

I *Göteborg* visade försäljningen under senaste året en *minskning* af icke mindre än 24,110 liter, jemfördt med föregående års försäljning.

I *Malmö* har äfven försäljningsquantiteten nedgått, i det att 1885—1886 försålles 727,386 liter, då 1886—1887 endast 710,121 liter afyttrades, hvilket visar en *minskning* af 17,265 liter.

I *Stockholm* bötfälles för fylleri från den 1 oktober 1876 till samma tid 1877 7,245 personer, eller 49 på hvarje 1,000 invånare, då deremot från den 1 oktober 1886 till samma tid 1887 endast 6,925, eller 32 på hvarje 1,000 invånare, straffades för nämnda förseelse, hvilket visar en *minskning* på dessa 10 år med icke mindre än 17 på hvarje 1,000.

Äfven *alkoholsjukdomsfallen* hafva betydligt aftagit, i det att 1876 här i Stockholm 5,27 person på hvarje 1,000 blifvit behandlad för nämnda sjukdom, då deremot 1886 endast 2,32 person på hvarje 1,000 invånare behandlades, hvilket ju visar en *minskning* af öfver 50 procent.

Detta är ju egentligen siffror, som röra bränvinsförsäljningen. Men då dessa motioner äro framkomna hufvudsakligast eller nästan endast för att befrämja nykterheten, så tror jag, att man vid ett tillfälle sådant som detta, då det är fråga om att stifta lagar för nykterhetens befrämjande, mycket väl kan vara berättigad att framhålla dem.

Att detta är en glädjande företeelse torde väl litet hvar medgifva; och ingen kan mer än jag glädja sig deröfver. Men vill man gå längre på denna väg, än man redan gjort, tror jag att det skall verka alldeles motsatsen mot hvad som äsyftas. Ty det finnes personer, som, utan att vara hvarken goodtemplare eller nykterister, äro varmt in-

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående försäljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

tresserade för nykterhetens befrämjande, men ingalunda vilja gå till förbud eller öfver hufvud så långt, som från vissa håll påyrkas. De vilja gerna sådana inskränkningar i fråga om sprit- och maltdryckers försäljning, som äro förenliga med tidsandan, men äro därför icke med om att förbjuda menniskor att dricka ett glas öl.

Att allmänna meningen i landet skulle vara för ytterligare restriktioner, tror jag icke är sant. Åtminstone synes så icke vara förhållandet i städerna, der, vid tillämpningen af den senaste bränvinsförordningen — enligt hvilken det öfverlåtits åt kommunalstyrelserna att sjelfva bestämma, huru länge utskänkningsställena skola få hållas öppna — dessa myndigheter i allmänhet medgifvit, att dylika lokaler må hållas öppna längre tid på dagen än Kongl. Maj:ts befallningshafvande funnit sig böra tillåta. Och talar man åter enskildt med personer så väl på landsbygden som i städerna, så finner man meningen i allmänhet vara den, att regering och Riksdag gått litet för långt i restriktioner i förevarande hänseende. Jag tror icke, såsom en talare här i kammaren nyligen yttrade vid frågan om ytterligare inskränkning i tiden för bränvins försäljning, att, i fall en omröstning anställdes bland Sveriges befolkning, man skulle finna den stora majoriteten vara för ytterligare inskränkningar rörande försäljning af sprit- eller maltdrycker. Jag håller nemligen före, att svenska folket icke vill ställa sig under något slags förmynderskap — det vore en dålig orlofssedel, svenska folket gäfv sig sjelft, om det underkastade sig sådant. — Om 30 å 40 tusen goodtemplare yrka på inskränkningar och förbud, får man väl icke säga, att detta är majoriteten af svenska folket.

Vid hvarje riksdag, då sådana frågor som dessa behandlas, upprullas alltid så mörka och dystra skildringar öfver folkets sätt att lefva, att man vore frestad tro, att hela svenska nationen höll på att drunkna i en bränvins- och ölfloed. Att mycket icke är som det borde vara, får man väl erkänna, men då man beaktar de siffror jag i början af mitt anförande framhöll, får man väl ändå medgifva, att tillståndet i detta afseende nu är många gånger bättre inom vårt land, än det var för en del år sedan, och att vårt folk ej är sämre utan snarare står öfver många andra nationer i sedligt hänseende.

Hvad slutligen angår de nu befintliga bestämmelserna till förekommande af missbruk vid utskänkning och utminutering af så väl spritvaror som vin och öl, så anser jag dem vara tillräckligt stränga, för att motsvara sitt ändamål, om man nemligen verkligen vill tillämpa dem. I § 15 af 1885 års förordning angående försäljning af vin och maltdrycker heter det:

”Håller handlande vin eller maltdrycker för afhemtning till salu, och visar sig att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas eller ordningar eljest föranledas, eger i stad magistraten och på landet kommunalnämnden att för viss tid eller för alltid förbjuda sådan handlande all vidare försäljning af nämnda drycker.” Denna bestämmelse tycker jag är så tydlig och klar, att man icke har annat att göra än att tillämpa den för att nå ändamålet dermed. Det är icke lagens fel, att dess bud ej öfvervakas eller efterlefas, utan det är lagens handhavares! Nu invänder man, att det är omöjligt att beifra

alla oordningar och missbruk, af det skäl, att de merendels icke kunna bevisas. Denna ofta hörda invändning kan icke annat än mycket förvåna mig; ty äro oordningar icke större, än att de icke kunna bevisas, så tror jag ej att man här vid lag kan tala om oordningar. Särskildt har herr L. O. Larsson sökt framhålla omöjligheten att tillämpa nyss nämnda § 15 med utsigt att vinna något effektivt resultat; och som bevis på huru lätt förordningen kan kringgåås nämnde han, bland annat, hurusom innehafvaren af en försäljningsrättighet helt enkelt kan öfverlemna den till sitt biträde, om han sjelf förverkat densamma. Men redan i den risk husbonden löper att, om affären öfverlemnas åt biträdet, detta sistnämnda sjelf kan taga rörelsen om hand, torde ligga ett tillräckligt korrektiv mot ett allmännare användande af ett dylikt förfaringssätt. För öfrigt tror jag, att herr Larsson något för starkt färglagt sin beskrifning på ölkonsumtionen och de sorgliga följderna deraf i den ort, han representerar, särskildt då han omtalar, att man der uppe i Dalarne bygger jordkulor för utskänkning af öl, samt att det hör till regeln, att människorna berusa sig der, så att de rulla redlösa omkring på marken. Ett beklagligt förhållande, som jag icke hade trott skulle kunna ega rum bland en befolkning som Dalarnes, hvilken ju i allmänhet gjort sig känd för sedligt och godt uppförande. Hvad som är visst, det är att jag icke hört talas om att dylikt inträffat i min hemort; och hvad angår landsbygden i Skåne, har jag af representanter derifrån förnummit, att oordningar af sådan art der icke förekomma vid ölutskänkingsställena.

Till sist vill jag anföra ytterligare ett skäl mot nya lagbestämmelser i nu förevarande afseende. När för endast ett par år sedan regeringen gjorde ett så väsentligt tillägg till den nu gällande förordningen genom att landthandlandena förbjödos att tillhandahålla vin, anser jag man nu bör dröja något, innan man skrifver till Kongl. Maj:t om ytterligare lappning på den gamla kluten. Man har alltid under diskussionen framhållit, huru olycksbringande för kommunerna denna vinförsäljning visat sig vara, och att vinet icke vore annat än färgadt bränvin, som gjorde människorna redlösa och sjuka. Nu, sedan man en gång väl blifvit färdig med vinet, nu vill man taga fast vid ölet. Men — deri vill man icke inbegripa svagdricka; ty, säger man, om en handlande än olofligt sålde sådant, kunde det icke falla någon in att åklaga honom därför. Men, mine herrar, i lagligt afseende finnes det icke någon skilnad mellan öl och svagdricka, enär gällande förordning talar om *maltdrycker*. Jag tänker mig t. ex., att en nitisk kommunalordförande, som fått kunskap om att en person håller svagdricka till afsalu utan att hafva rättighet dertill, säkert icke skulle underlåta att åtala honom därför. På tal härom torde det icke vara ur vägen att påminna derom, att vid den sist hållna goodtemplarkonferensen det bestämdes, att svagdricka skulle räknas till rusdrycker, och att goodtemplarne förbjödos att dricka detsamma.

Det vore mycket mera att säga i denna sak; men som frågan blifvit så utdebatterad vid många föregående riksdagar, vill jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag i den nu föredragna första punkten.

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Herr Thestrup: Då den sista författningen angående försäljning af vin och maltdrycker den 24 oktober 1885, hvilken på Riksdagens framställning tillkommit, icke tillämpats mer än två år, eller sedan den 1 april 1886, samt, vid sådant förhållande, det synes som om motionärerna lämpligen bort afhålla sig från att framkomma med yrkande om nya eller skärpta lagbestämmelser i ämnet, till dess tillräcklig erfarenhet vunnits om verkningarna af den senast beslutade lagstiftningen; då sistlidne Riksdag med den stora majoriteten af 102 röster mot 65 afslagit en motion i samma syfte som den nu förevarande; då, för så vidt jag har mig bekant, sedan dess några nya eller förändrade förhållanden icke inträffat, som skulle kunna föranleda kammaren att frångå sin för nio månader sedan i frågan uttalade åsigt; då det enligt mitt förmenande bör ligga i ett välförstådt nykterhetsintresse att bruket af maltdrycker i vårt land, såsom i andra länder, blefve mera allmänt, så att detsamma komme att mer och mer undantränga och ersätta det skadliga bränvinet, hvilket vi alla ju af hjertat önska; men vi i stället genom oupphörliga restriktioner med afseende på handeln med maltdrycker endast aflägsna oss från detta önskningsmål; samt, slutligen, då vederbörande myndigheter, som vilja göra sin skyldighet, enligt nu gällande förordning icke sakna medel till att kunna hindra de oordningar, som vid försäljning af maltdrycker kunna förekomma, och hvilka herr L. O. Larsson framhållit i kanske något för bjerta färger — så yrkar jag bifall till betänkandet, i hvad det rör den nu föredragna första punkten.

Herr Waldenström från Gefle: Ehuru väl min ståndpunkt i denna fråga förut är känd, ber jag dock att nu få yttra några ord rörande densamma. Jag vill då på förhand nämna, att jag kommer att yrka bifall till herr Liss Olof Larssons motion. 1885 års Riksdag ansåg, att samma skärpta vilkor, som den föreslog för handeln med vin, borde gälla för handeln med maltdrycker, samt skref i detta syfte till Kongl. Maj:t. Men Kongl. Maj:t skilde mellan vin och öl och godkände Riksdagens beslut endast så vidt det gälde vin, men icke i fråga om maltdrycker. Jag anser, att Riksdagen icke har skäl att nu fatta ett annat beslut, än den gjorde år 1885.

Herr Andersson från Malmö sade, att det är många personer här i landet, som nitälska för nykterheten, men som icke vilja gå så långt, att menniskor skulle förbjudas att dricka ett glas öl. Så vidt jag kan fatta, har hvarken herr L. O. Larsson eller någon annan motionär gjort ens en antydning åt det hållet. Men fattar man motionärernas mening på sådant sätt, då är det helt naturligt, att man med sken af sanning kan framhålla nykterhetsvännernas anspråk såsom alldeles orimliga. Hvad herr Larsson begär, är icke något annat än hvad Riksdagen år 1885 sjelf beslöt. Af gammalt hade man i lagstiftningen gjort skilnad mellan handeln med vin och handeln med maltdrycker, emedan man ansett, att den fria vinhandeln kunde varda till skada, men att deremot den fria handeln med maltdrycker vore oskadlig och därför ej borde bindas genom några lagbestämmelser. Men sedan man kommit till insigt derom, att den sistnämnda affären framkallade

rätt så stor förargelse som någonsin handeln med vin, gjorde den åsigt sig gällande inom Riksdagen, att vin och maltdrycker borde i fråga om villkoren för deras försäljning göras likställda, ehvad det gälde afhemtning eller förtäring på stället. I den rigtningen gick ock den därefter följande lagstiftningen. Det var, som sagdt, genom Kongl. Maj:ts med anledning af 1885 års Riksdags skrifvelse fattade beslut som skilnaden i villkoren för handel med vin och för handel med malt-drycker till afhemtning å nyo inträdde.

*Om ändring
i 1885 års
förrordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Nu säger utskottet, att "äfvén om det icke kan förnekas, att, såsom motionären påstår, den handlande medgifna rättigheten att till-handahålla allmänheten vin och maltdrycker gifvit anledning till missbruk, hvaröfver klagomål försports, måste dock å andra sidan medgifvas, att detta omdöme gäller till hufvudsaklig del handeln med vin, hvar-
emot försäljningen af maltdrycker i obegränsade quantiteter icke kan drabbas af detta klander." För min del tror jag dock, att handeln med maltdrycker, åtminstone i vissa trakter, gifvit större anledning till oordningar och till klander än handeln med vin. I de utlåtanden, som från Konungens befallningshafvande i olika delar af landet infordrades och af dem till Kongl. Maj:t afgåfvos i anledning af nyss nämnda 1885 års Riksdags skrifvelse, voro meningarna i frågan mycket delade, och jag vill minnas, att halfva antalet af befallningshafvande var för och halfva antalet emot godkännande af Riksdagens beslut.

Utskottet menar, att priset på maltdrycker skulle fördyras och åtkomsten af desamma försvåras, i fall herr L. O. Larssons förslag antoges. Men jag kan omöjligt förstå, huru priset på maltdrycker skall kunna fördyras derigenom, att man fordrar att den person, som vill sälja dessa drycker i mindre quantitet än tio liter, skall hafva särskildt tillstånd dertill. Detta är ju icke någon skatt, som på något sätt kan inverka på varans pris. Det är endast en utväg att i viss mån förhindra dåliga personer att till andras förderf handla med maltdrycker. Och åtgärder i den rigtningen äro behöfliga. Ty det är verkligen, såsom motionären sagt, att om kommunalstyrelsen på grund af uppkomna oordningar förbjuder en person att fortsätta med dylik handel, så dröjer det icke länge, innan en annan anmäler sig att i sitt namn öfvertaga samma handel, det må nu vara den förres hustru, biträde eller dräng. Hvem som helst kan göra en sådan anmälan, och kommunen har ingen rätt att på förhand förklara honom olämplig och förbjuda honom att börja ölhandel, när han vill och hvar han vill.

Herr Andersson sade, att om oordningarna icke äro värre, än att det kan vara svårt att bevisa dem, så torde det icke vara så illa stäldt. Men hvar och en vet, huru svårt det är att få folk fast för olaga handel med rusdrycker, äfvén om de deraf uppkomna oordningarna äro aldrig än så väl konstaterade.

I motiveringen nämner utskottet, bland annat, "att utskottet hyser betänkligheter vid att bidraga till utverkande af en lagbestämmelse, som i sina konsekvenser skulle leda till sådana orimligheter som att en person, för att fylla sitt behof af sex halfbuteljer öl, skall finna sig nödsakad att köpa trettio, för så vidt icke lagens föreskrift göres betydelselös genom den så kallade salningen." Utskottets betänkande

Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)

är i många afseenden så förtjenstfullt skrifvet, att jag icke kan förstå, huru en mening, sådan som den af mig nyss citerade, kunnat der inkomma. Om herr Liss Olof Larsson föreslagit, att *ingen* borde tillåtas sälja mindre än tio liter, då hade utskottet haft rätt, men detta har hvarken han eller någon annan satt i fråga. Äfven om herr Liss Olof Larssons motion vinner bifall, kommer det naturligtvis att finnas personer, som förvärfva rätt att sälja mindre än tio liter. Icke behöfver någon för den skull tvingas att köpa trettio flaskor öl för att få sex. Men kommunen kan då på förhand förvissa sig om, att det är hederliga personer, som bedriva ölhandel.

Jag kan ej se annat, än att utskottets skäl äro ytterst klena och yrkar derfor bifall till motionen.

Herr C. O. Berg: I likhet med näst föregående talaren kan jag säga, att min ställning till föreliggande fråga torde vara känd. Jag skall icke heller länge upptaga kammarens tid med att nu angifva de skäl, som mana mig att rösta för bifall till herr Liss Olof Larssons motion.

Herr C. A. Andersson framställde för oss en skön blomstermålning om huruledes bränvinssupandet i landet skulle hafva på de senare åren aftagit, och naturligtvis glädja vi oss alla öfver detta förhållande. Men det får jag upprigtigt säga, att icke tror jag att det är den allt mer och mer tilltagande ölkonsumtionen, som ensam åstadkommit förändringen, utan får man väl taga i betraktande jemväl andra orsaker, hvilka må hända dervid spelat en ändå väsentligare rol. Det fans en tid, då det icke var rådligt att våga framkomma med ett sådant påstående som att bränvinssupandet borde tagas bort. Man ansågs rent af som en fantast, om man för några år sedan sökte göra gällande, att aptitsupen icke vore nödig, kanske icke nyttig, utan snarare skadlig. Det hette då, att den fattige arbetaren, som måste vara ute i ur och skur och slet ondt, behöfde denna stimulus, och att det vore obilligt vägra honom att måttligt njuta den. Man har emellertid sett, att bladet vändt sig, så att man numera alls icke behöfver riskera att hållas för fantast, om man talar för bränvinssupandets afskaffande. I stället hafva vi emellertid nu fått ölet, som man vill taga fasta på. Det är åtminstone en dryck, säger man, som är både nödvändig och oskyldig. Men herrarne skola få se, att det om några år går med ölet på samma sätt som med bränvinet, så att man kommer att erkänna, det ölet icke är hvarken en så nödvändig eller så oskyldig dryck, som man nu föreställer sig.

Herr Andersson menade tro på, att tidsandan vore sådan, att man icke borde lägga för stora hinder i vägen för ölkonsumtionen, och att, om en allmän omröstning anställdes, flertalet säkert skulle uttala sig för att få denna konsumtion så fri som möjligt. Jag tillåter mig hysa en mott satt uppfattning. Det är min innerliga öfvertygelse, grundad på temligen mångårig erfarenhet och umgänge med folk, som vid en allmän omröstning icke skulle få så litet att säga. Jag har icke hört en enda af dessa menniskor, som icke sagt om ölet det samma som om bränvinet. De vilja helst vara af med det, ty de äro

för svaga att motstå frestelsen, och här, om någonsin, passar ordspråket "tillfället gör tjufven". Funnes icke ölet, skulle folk reda sig lika bra ändå och hafva sina pengar, sin helsa och sitt sunda förnuft i behåll.

Vidare reducerade herr Andersson goodtemplarnes antal till hälften. Han sade att de utgjorde blott 30,000, men enligt statistiska uppgifter räknar man 65,000, och man bör väl fästa något afseende vid hvad dessa säga.

Lika med herr Waldenström vill jag påpeka, att det icke är fråga om att förbjuda folk att dricka öl. Motionären vill endast att kommunen skall ega att sjelf bestämma, om ölförsäljning inom densamma må ega rum, äfvensom att vid inträffade oordningar förbjuda dylik rörelse fortsättande. Angående den saken har herr Andersson framhållit, att om oordningarna icke äro större, än att de icke kunna bevisas, torde faran icke vara stor. Ja, den ärade talaren inser nog sjelf, att han här vid lag råkat missäga sig; det har naturligtvis aldrig varit tal om att oordningarna icke skulle kunna lätteligen bevisas. Det är visst icke svårt, ty vanligtvis går det så till, att folk i närheten af försäljningslokalen, på gårdsplatsen eller på vägen, dricka ur buteljerna, som de fått uppdragna i butiken. Man får se både män och qvinnor helt ogeneradt suppa den ena flaskan öl efter den andra, ty det är, kan tänka, ingen skam att dricka öl, såsom förhållandet är med brännvin. Så blir det naturligtvis ofta slagsmål också, så att inte är det någon konst att bevisa oordningarna, men *orsaken* till dessa, sjelfva källan till det onda, är icke så lätt att finna, ty kunderna tala icke om någonting och vittna icke mot ölkrögaren, helst de sjelfve äro parter i målet.

Herr Liss Olof Larsson nämnde äfven, att får man också fast någon för ifrågavarande sak, så kan man vara säker på att hans hustru, biträde eller dräng nästa dag anmäler sig att fortsätta rörelsen, och att den egentlige innehafvaren af rörelsen riskerar, att ställföreträdaren spelar honom det sprattet att göra sig till herre öfver det hela, lär väl icke kunna göra något till.

Då jag yrkar bifall till herr Liss Olof Larssons motion, gör jag det emellertid icke därför att den tillfredsställer mig, ty jag säger ärligt ifrån, att mig tillfredsställer endast absolut förbud mot försäljning af alla rusdrycker. Men det är ju i alla fall godt och väl att få taga ett steg framåt mot målet. En annan sida af saken, der jag antager att alla måste gifva mig rätt, är att den alltjemt tilltagande ölkonsumtionen är en beskattning på den fattige dagakarlen af icke ringa betydelse. Han får nemligen icke synnerlig valuta för sin halfva öl, som han vanligen betalar med tio öre, ty huru mycket verkligt maltvärde fins det väl i denna kvantitet? Jo, man har sagt mig — och jag tror det — att detta skulle inskränka sig till ett öre. För vattnet och korken, hvilken ej duger till något, betalas således nio öre. Då man tänker på denna ölförsäljning till milliontals kronor årligen och vet att den i sjelfva verket representerar ett näringsvärde af allenast några hundra tusen kronor, torde man förstå, att de finnas som önska, det all ölförsäljning blefve förbjuden.

*Om ändring
i 1885 års
förförordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)

En sak vill jag också, medan jag ännu har ordet, nämna i fråga om herr Liss Olof Larssons motion, nemligen att jag icke kan riktigt vara med om det deri förekommande ordet "maldrycker". Jag kan icke neka till att jag anser att det hade varit lyckligare, om den ärade motionären velat framställa ett ändringsförslag i detta hänseende, så att i stället för ordet: maldrycker blefve infördt orden: bayerskt öl och porter. Talaren på dalabänken yttrade visserligen att ingen, som sålt svagdricka, blifvit därför åtalad; men om det står förbjudet i lagen att sälja maldrycker, så är det dock ett lagbrott att trots detta förbud göra det. Och man utsätter sig således för att begå något, som är i lag förbjudet, då man säljer ett halft stop svagdricka till en törstig vandrare. Detta anser jag vara origtigt, och det sätter för öfrigt en ful fläck på en annars vacker tafla. Herr Andersson har mer än en gång under sitt varma föredrag påbördat goodtemplarne, att de icke tillåta någon att dricka svagdricka, och att de icke heller sjelfva göra det. Men under de många år, som jag varit goodtemplare, har jag ej erfarit att så varit förhållandet, och just till följd af den origtiga föreställningen att goodtemplarne gått så långt, skulle jag anse det vara önskligt, att herr Liss Olof Larssons motion måtte ändras så, att i stället för ordet: maldrycker intoges orden: *bayerskt öl och porter*.

Jag ber således att få yrka bifall till motionen, med denna af mig föreslagna förändring, samt afslag å utskottets förslag.

Herr Vahlin: Jag hade icke ämnat uppträda i denna fråga, om icke ett yttrande af en min landsman hade tvungit mig att taga till ordet. Det har synts mig, att han fält ett väl strängt omdöme om befolkningen der uppe i Dalabygden. Jag har under många år tillbringat mina somrar just i den socken derstädes, der den största minuthandeln med bränvin i hela öfre Dalarne finnes — det finnes endast ännu ett minuteringsställe till på den orten — men jag har under denna tid ytterst sällan haft tillfälle se någon öfverlastad person derstädes, hvarför jag också har mycket svårt för att tro, att tillståndet i socken nedanför skulle vara så olyckligt, som det vill framgå af herr Liss Olof Larssons uttalande.

Jag skulle emellertid gerna kunna vara med om herr Liss Olof Larssons förslag, om jag blott vore säker att man verkligen komme att stanna dervid. Men så lär helt säkert ej blifva förhållandet; jag är öfvertygad om att i en mängd kommuner, der en del af de förmögnare och mera inflytelserika personerna äro goodtemplare, dessa personer skulle använda sitt inflytande för att hindra all försäljning af öl, äfven om de, som anmälde sig till bedrifvande af sådan handel, vore kända för att vara i alla afseenden ordentliga och pålitliga personer. Jag behöfver i detta fall endast hänvisa till det program, som goodtemplarne och öfriga nykterhetsvänner i vårt land framlagt och hvilket äfven herr Berg nyss uttalade, då han sade att han önskade förbud för all försäljning af dylika drycker. Det är gifvet, att ett dylikt absolut förbud, hvilket helt säkert skulle kunna genomföras inom många kommuner, icke är af beskaffenhet att Riksdagen bör gå

in derpå. Jag tror för min del, att man här icke uttalat allt hvad som ligger bakom detta förslag. Man har visserligen sagt, att man alldeles icke vill hindra någon att dricka ett glas öl; men jag befarar, att det är just absolut hinder därför, som man hoppas som följd af att man antog en sådan lag, som här är föreslagen. Herr Liss Olof Larsson yttrade, att det icke kunde anses vara något förtryck, om det vore kommunalnämnden själf i ens egen socken, som administrerade detta förtryck; men om man omöjliggör för mig att erhålla ett glas öl, så skall jag anse mig lida förtryck lika mycket, vare sig statsmagterna eller kommunalmyndigheten utöfvade detta förmynderskap. När således förslaget i fråga skulle kunna leda derhän, som det bifölles, att kommunalmyndigheten komme att på ett betänkligt sätt inkräkta på den enskildes frihet, så anser jag mig, för skyddande af individens rätt, böra anhålla om bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

*Om ändring
i 1885 års
förrordning
angående försäljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Herr Carl Ifvarsson: Jag skulle kunna börja mitt anförande på samma sätt som utskottets ärade ordförande, då han sade, att hans uppfattning i denna fråga vore för kammaren känd, ty åtminstone för dem, som förut deltagit i förhandlingarna om denna fråga, torde min ståndpunkt här vid lag vara tillräckligt känd. Jag skulle därför icke heller behöft taga till ordet, om jag icke blifvit uppkallad af ett yttrande, som här blifvit fäldt. Hvad man åsyftar att vinna i nykterhetens intresse vill jag ej klandra, ty det är klart, att hvad man i det fallet kan vinna genom en förnuftig lagstiftning måste vara nyttigt; men man bör härvid besinna just om den lagstiftning, som man vill införa, är lämplig, och om den kan anses vara förnuftig. Här talas om att det nu icke vore fråga om annat än handel med öl. Men hvad i frågasätter väl motionären? Om icke utskottet citerat hans motion origtigt, så föreslår han att »rättigheten till försäljning af *maltdrycker* för afhemtning i mindre quantitet än tio liter skall likställas med hvad föreskrifvet är angående sådan handel med vin.»

Detta ordet *maltdrycker* har en ganska vidsträckt betydelse, så att dit kan hänföras icke blott porter och bier utan äfven svagdricka. Om därför t. ex. någon på landsbygden sålde en kanna dricka till sin granne — och huru ofta händer det icke på landet att en torpare eller en backstugusittare behöfver köpa en kanna dricka af sin granne — så skulle den som sålde genast vara förfallen till böter. Man kan väl icke gerna tänka sig, att en åklagare skulle åtala en dylik försäljning, men om anmälan om ett öfverträdd lagbud göres, så är han ju tvungen att göra sin skyldighet, och dessutom skulle man ju kunna tänka sig, att han gjorde det för egen vinning. Jag minnes sålunda från min barndom, då man hade stränga föreskrifter i afseende på landthandel, huru som mången tillät sig att öfverträda dessa föreskrifter, och att, när anmälan gjordes derom, åklagaren var tvungen att anhängiggöra åtal.

Härtill kommer att jag sett att, åtminstone på vissa håll, der en mängd arbetare uppehålla sig, en eller annan slagit sig på att brygga dricka samt tillhandahålla deraf åt de öfriga, så att de skulle få sitt behof af färskt dricka tillfredsstäldt. En sådan vara kan knappast

*Om ändring
i 1885 års
förrordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

anses vara jemförlig med bayerskt öl eller porter, utan får väl snarare betraktas som mer eller mindre godt svagdricka. Men genom antagande af motionärens förslag skulle en sådan försäljning icke längre vara fri. Nu kan det visserligen invändas, att man kan förvärfva sig rättighet att utöfva en så beskaffad försäljning. Det torde dock icke rimligtvis kunna begäras, att den som på landsbygden vill sälja litet dricka skall nödgas förvärfva sig särskild rättighet dertill.

Här är således, enligt min uppfattning, fråga om vida mer än som synes framgå af öfverläggningen, men att stifta lagar, som icke kunna efterlefas, anser jag vara farligt. Ur den synpunkten är det också, som jag vill motsätta mig dylika förslag. Vid 1885 års riksdag framlades och antogs ett förslag i enahanda syfte, som nu, men hvilket regeringen ansåg sig icke kunna i allo godkänna. Och jag minnes särskildt, att en af den nuvarande regeringens ledamöter vid det tillfället höjde en varnande röst mot att aflåta en skrifvelse af så vidsträckt omfattning, enär det kunde vara att befara, att en lag i öfverensstämmelse dermed icke skulle komma att efterlefas. Enahanda synes mig förhållandet vara jemväl nu. Visserligen har herr Liss Olof Larsson invändt, att ingen blifvit åtalad för det han sålt svagdricka. Och detta hade han rätt uti, ty vi hafva icke haft någon lagstiftning, som förbjuder sådan försäljning, men få vi en sådan lagstiftning, så kan dock dylikt inträffa. Han sade vidare, att ingens rätt blefve genom bifall till hans förslag förnärmad. Jag frågar dock, om jag icke skulle få anse det som en förnärmelse, att jag icke skulle kunna få köpa ett glas dricka, om så skulle behöfas? Man kan väl icke vänta, att en fattig arbetare på landsbygden skall lefva endast på vatten och bröd; jag tror detta är en sak, som man bör väl beakta.

En talare yttrade, att han vore öm om den fattige och att han af den anledningen ville genom förbud mot försäljningen af rusdrycker hindra hans beskattande; men ehuru han ansåg det vara olämpligt att för långt utsträcka förbudet, så slutade han dock med att instämma i herr Liss Olof Larssons förslag. Detta förvånade mig, ty då man anser att en sak är orätt, bör man väl icke gå in på densamma. Då jag emellertid för min del anser förslaget vara olämpligt och ledande till orimligheter, så anhåller jag att få yrka bifall till utskottets afstyrkande förslag.

Häruti förenade sig herrar *Börjesson, Svensson i Lösen, Lyth, Werner, Höglund, Lindmark, Larsson från Upsala, Collander, Smedberg, Pettersson i Tjärsta och Pehrson i Törneryd.*

Herr Olsson i Ornakärr yttrade: Herr talman, mine herrar! Med anledning af utskottets anmärkning i dess utlåtande, sid. 12, »att det svårligen torde kunna förnekas, att de kommunala myndigheterna innehafva kraftiga medel till förekommande af missbruk vid försäljningen af maltdrycker i smärre quantiteter än 10 liter, och att i de fall, då klagomålen öfver missbruken äro berättigade, orsaken härtill torde vara att söka i slappheten vid utöfningen af denna kommunala magt», tager jag mig friheten att anföra ett exempel, som

visar, huru ringa magt kommunala myndigheter hafva att förbjuda bierhandlare försäljning af deras varor. I Wälinge socken af Luggude härad hafva tvenne personer under några år försålt öl till afhemtning. De hafva icke blott idkat denna handel i sina hus, utan ock begifvit sig ut med sina biervagnar och försålt sin vara på allmänna vägar och platser till allmänheten. Vid de bruk, som äro inom kommunen, lära de genom att sälja till arbetarne haft god afsättning af sin vara. En stor del af kommunens medlemmar, som insågo det oskick som var rådande, aflemnade en skriftlig petition till kommunalnämnden, hvari de erinrade nämnden om dess pligt att vaka öfver ordning och skick inom samhället och både den göra hvad på den ankom, att nämnda försäljning måtte blifva förbjuden. Nämnden gjorde sig undermåttad om förhållandet, och saken blef föredragen vid en talrikt besökt kommunalstämma, som med de petitionerande instämde i deras yrkande. Petitionen, nämndens utlåtande och stämmobeslutet, innehållande förbud för bierhandlarna att vidare idka försäljning inom kommunen, afsändes till landshöfdingeembetet för att vinna stadfästelse. Landshöfdingeembetet upphäfde kommunalmyndigheternas förbud. Häröfver anfördes i vederbörlig ordning besvär hos Kongl. Maj:t, som stadfäste landshöfdingeembetets beslut.

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående försäljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Detta prejudikat i nämnda sak visar, huru liten magt kommunalmyndigheter hafva att förbjuda bierhandlare deras verksamhet, äfven om nämnda myndigheter äro vakna och inse, till hvilken skada en sådan bierhandel är för många inom samhället.

Herr talman! Jag yrkar afslag å utskottets utlåtande och bifall till herr Liss Olof Larssons förslag.

Herr E. W. Carlson: Då jag hade nöjet att redan 1885 deltaga i behandlingen af denna fråga inom det tillfälliga utskott, hvars ordförande äfven vid denna riksdag är ordförande i det utskott, som nu behandlat frågan, och jag äfven då var af motsatt mening mot honom, så stå vi följaktligen, då ingendera af oss ändrat åsigt sedan dess, på samma ståndpunkt nu som då. Jag ansåg nemligen då, att de erfarenheter, man hade gjort rörande den fria försäljningen af öl i mindre quantiteter till afhemtning, vore nästan lika sorgliga som de, hvilka förports af bränvinshandeln; och jag anser än i dag, att ölets begagnande kan missbrukas till dryckenskap lika väl som bränvinet. Jag har under de senare åren ännu mer än förr haft tillfälle att se detta genom att iakttaga förhållandena hos en större arbetarebefolkning, som varit sammandragen vid en fabrik. Så länge öl der fick serveras, kunde man vara säker på, att man knappast någon dag fick se alla rätt nyktra. Jag tror också, att ingen vill bestrida, att ölet kan missbrukas, men hvad man vill bestrida, synes vara rättigheten för kommunerna sjelfva att bestämma, huru vida de inom sitt område vilja tillåta dylik försäljning eller ej. Man tror, att kommunerna i detta fall, kommunalstämman och kommunalnämnden, skulle vara mindre i tillfälle att bedöma den saken än Konungens befallningshafvande. Jag är af alldeles motsatt öfvertygelse. Jag tror, att derest en kommunalstämma så enhälligt uttalat sig för att en sådan försäljning

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

icke må tillåtas, så är detta ett det kraftigaste bevis, att den icke bör få ega rum. Ty det kan icke annat än väcka ovilja hos en kommunalstämma, om den förbjudit ölförsäljning inom kommunen, och den, som sökt tillståndet, vänder sig till Konungens befallningshafvande och der lyckas utverka upphäfvande af kommunalstämmobeslutet. Detta kan icke anses som annat än ett olidligt tryck, som Konungens befallningshafvande utöfvat på kommunens sjelfbestämningsrätt, och som ingalunda kan vara helsosamt. Det synes vara ett betänkligt ingrepp i den kommunala sjelfstyrelsen, att kommunen icke skall hafva rättighet att skydda sig mot ett ondt, som vill taga öfverhand inom densamma. Då man uttalat vissa farhågor för att bifalla herr Liss Olof Larssons motion, skall jag be att få erinra om, att den icke afser annat än en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att rättigheten att försälja öl och porter — eller maltdrycker, som det heter i motionen — måtte ställas lika med rättigheten att försälja vin. Och det har äfven under öfverläggningen i afton påmints om, att 1885 års riksdagsskrifvelse innehöll samma begäran, som nu är föreslagen, men att Kongl. Maj:t icke ansåg sig böra sanktionera detta, i hvad den rörde öl och andra maltdrycker, utan endast i hvad den rörde vin. Jag anser och hoppas också, att den Andra Kammare, som nu är samlad, icke skall hafva frångått den åsigt, som 1885 års Andra Kammare uttalat, att bifalla en sådan önskan, att Kongl. Maj:t måtte söka åstadkomma sådan ändring i lagstiftningen, att kommunerna må få bestämma, om de vilja hafva ölkrogar eller icke, en rättighet, som de enligt min åsigt äro fullt befogade att hafva. Man har trott, att man genom detta förslag skulle skada den näring, som kallas bryggerinäringen. Jag tror icke alls, att det skulle i någon mån skada bryggerinäringen. Ty så vidt jag vet, utsända bryggerierna här i Stockholm icke sina varor i så små poster som 3, 4 eller 6 buteljer till hvarje afnämare, utan i större quantiteter, i allmänhet minst 25 buteljer. Visserligen är detta något mindre än den quantitet af 10 liter, som motionären föreslagit som minimum, men jag föreställer mig, att om någon jemkning skulle behövas, så har nog Kongl. Maj:t medel dertill. I alla fall kan denna bestämmelse aldrig komma att lägga något hinder för sjelfva näringen. Deremot bör den kunna åstadkomma reda och ordning vid försäljningen på landsbygden, i det den förebygger, att mot en kommuns önskan hvilka oordningar som helst kunna förekomma vid dylik försäljning.

Huru vida goodtemplanne dricka öl och svagdricka eller icke, är icke så lätt att afgöra. Det säkra är, att — som jag tror — detta skrifvelseförslag icke i någon mån kan ingripa i den personliga rättigheten att sjelf köpa och begagna maltdrycker, men deremot afser att gifva kommunalstämma rättighet att sjelf bestämma, huru den vill ordna denna sak.

På dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till herr Liss Olof Larssons motion.

Herr Wretlind: En föregående talare, utskottets ordförande, yttrade, att ölförbrukningens tilltagande vore en vigtig orsak till bränvinskonsumtionens minskning. Om så vore, så tror jag, att vi i

viss mån borde vara ölförbrukarne tack skyldige. Men jag är dock fast mer benägen att gifva den förste talaren på stockholmsbänken rätt deri, att det icke är den ökade ölförbrukningen, som åstadkommit denna verkan, utan nykterhetsrörelsen i landet i allmänhet, och jag tror, att de flesta, som afstått från bruket af brännvin, på samma gång afstått äfven från bruket af öl. För öfrigt vill jag påpeka, att denna motion af herr Liss Olof Larsson icke begär ens så mycket som Riksdagen begärde i sin skrifvelse 1885 — något som icke påpekats af de föregående talarne. Ty i förordningen rörande handeln med vin och maltdrycker af 1885 gälla de då gjorda inskränkningarna i rättigheten att försälja vin i mindre quantitet än 10 liter endast landsbygden, och då nu herr Liss Olof Larsson yrkar, "att den, som vill åt allmänheten tillhandahålla maltdrycker till salu för afhemtning i mindre quantitet än 10 liter, skall vara skyldig dertill utverka sig tillstånd i samma ordning, som nu är bestämd för den, hvilken vill för afhemtning försälja vin i mindre quantitet än 10 liter", så är det tydligt, att hans förslag kommer att få sin tillämpning blott på landsbygden. Det kunde under sådana förhållanden anses otillständigt af en stadsrepresentant att yttra sig rörande denna motion, då den icke kommer städerna till godo. Men då man sagt, att några klagomål rörande missbruk af ölet icke förports, så vill jag, som stått ganska mycket i beröring med folket i Göteborg, säga, att der är ganska stor klagan ibland den lägre befolkningen angående missbruket af öl, särskildt på grund af ölförsäljningen i de små handelsbodarne. Dessa små handelsbodar hållas öppna vida längre än de egentliga ölkrogarne och brännvinskrogarne, hvarför frekvensen der är ganska stor, i synnerhet sedan öfriga försäljningsställen äro stängda. Ja, icke nog dermed, äfven om söndagarne hållas de öppna. Detta är visserligen lagstridigt, men det är dock faktiskt. Det har också förr, då det inom Riksdagen varit tal om denna fråga, framhållits, att ganska mycken klagan förports inom den nyktra arbetsklassen öfver att ölförbrukningen så betydligt tilltagit ibland arbetarne, icke blott bland män, utan äfven bland kvinnor.

Hvad nykterhetsvännerna i landet begära, kan man se af den nykterhetspetition, som 1886 — om jag minns rätt — afgafs till Kongl. Maj:t för inskränkning i försäljning af alkoholhaltiga drycker, således äfven öl och porter, en petition undertecknad af 2 à 3-hundratusen personer. Jag tror således icke, att man har skäl att säga, att det icke finnes några önskingar eller påtryckningar eller behof rörande inskränkning af maltdryckers försäljning.

Här har för öfrigt talats om, att genom antagande af herr Liss Olof Larssons motion försäljningen af svagdricka skulle förhindras, och talaren på hallandsbänken yttrade sin farhåga för, att backstugusittaren skulle beröfvas möjligheten att skaffa sig sitt glas svagdricka. Här står dock i motionen, att det endast är fråga om sådana, som vilja "åt allmänheten tillhandahålla maltdrycker", och om en granne på landet säljer en kanna dricka åt sin granne, kan man väl icke säga, att han håller allmänheten maltdrycker till handa. Dessutom torde det böra ihågkommas, att svagdricka är en dryck, som brygges i nästan

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)

hvarje hushåll på landsbygden och som således icke egentligen är föremål för handel. Men äfven om landsbygdens befolkning skulle behöfva köpa svagdricka, så är det ju blott i de fall, då mindre än 10 liter, det vill säga mindre än 4 kannor köpes, som den föreslagna lagstiftningen skulle gälla, och då svagdricka i allmänhet köpes ankarvis, så skulle det helt säkert ganska sällan inträffa, att någon kände en sådan lagstiftning tryckande. 4 kannor svagdricka kosta nemligen endast 28 öre, och det är väl ganska sällsynt, att man har så smått om penningar, att man icke kan köpa denna qvantitet på en gång. Lagen skulle således icke på något hämmande sätt komma att drabba handeln med svagdricka. Detta svagdricka är ett spöke, som man alltid drager fram för att skrämma lättskrämdt folk med, men som icke alls har med saken att göra. För öfrigt skulle man ju kunna stifta olika lagar för starka och svaga maltdrycker, såsom jag föreslog vid januari-riksdagen förlidet år. Jag har dock sedermera icke återupptagit detta förslag om olika lagstiftning för olika slag af maltdrycker, emedan jag vet att det alltid skall mötas af den invändningen, att det icke är möjligt att kontrollera, hvilka maltdrycker som äro svaga och hvilka som äro starka. Emellertid tror jag, att denna lag i fråga icke skulle komma att verka hinderligt för svagdrickshandeln. Då för öfrigt herr Liss Olof Larssons förslag är det minst restriktiva bland dem, som innefattas i detta betänkande, och det således är föga sannolikt, att de öfriga motionerna skola af kammaren godkännas, om icke denna kan vinna kammarens bifall, så förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till förevarande motion, dervid uttalande den förhoppning, att Riksdagen dock ville göra något för att hämma det missbruk, som på många ställen i landet eger rum vid försäljning af maltdrycker. Jag tror att man med sanning kan säga, att det väckte ett ofantligt missnöje i de djupa lederna af landets befolkning, att regeringen icke tog mera hänsyn till Riksdagens i detta ämne 1885 aflätna skrifvelse, än hon då gjorde.

Med herr Wretling instämde herrar *Broström* och *Carlsson* i Ny-säter.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skulle icke hafva besvärat kam-maren med något vidare yttrande i denna fråga, om jag icke blifvit uppkallad af en utaf mina länskamrater, som påstod att det skulle ligga något bakom denna motion. Mig veterligen finnes ingenting bakom den, ty den innehåller ingenting annat än hvad som synes för hvar och en, som läser den. Då jag emellertid har fått ordet, skall jag begagna tillfället att bemöta ett och annat af hvad som blifvit an-fördt sedan jag sist yttrade mig.

En ärad talare sade, att det nog var riktigt, som jag nyss ytt-rade, att man icke kunde uppvisa ett enda fall, då någon blifvit till-talad för olaga utskänkning af svagdricka, men tillade, att detta hade sin orsak deri, att det hittills icke funnits någon lagstiftning rörande utskänkning af svagdricka. Jag vill med anledning häraf erinra, att det verkligen finnes en lag, som föreskrifver, att utskänkning till för-

täring på stället så väl af öl som svagdricka icke får ega rum, derest icke särskildt tillstånd dertill lemnats. Det oaktadt inträffar det ofta, åtminstone i min hemort, att personer, som icke hafva erhållit dylikt tillstånd, sälja svagdricka till förtäring på stället, men jag har, såsom jag nyss nämnde, aldrig hört att någon blifvit åtalad därför och tror icke heller att det kommer att ske. Nu säger man, att det är så lätt att få förbud för dem, som oordentligt skött en sådan näring. Det anfördes dock nyss af en talare på skånebänken ett prejudikat i den vägen, hvilket bäst visar, hur svårt det i sjelfva verket kan vara att få en sådan oordentlig näringsidkare fast. För att endast anföras ett enda exempel, vill jag nämna, att jag känner en by, der på ett område af blott några hundra fot åtminstone 3 eller 4 personer, som idka sådan försäljning, hvarom nu är fråga, slagit sig ned. På alla dessa ställen få arbetarne köpa öl till förtäring på stället och de gå då kanske från den ena boden till den andra och dricka sitt öl. Slutligen blifva de fulla, och oordning uppstår. Men hvarifrån härleder den sig? Är det från det stället, der den första buteljen intogs, eller från det, der den andra eller tredje buteljen förtärdes? Det är ofta svårt nog att utröna detta. Det förefaller mig dessutom som om det icke kan vara eftersträfvansvärdt att söka skaffa lagbrytare för att sedan få dem fällda. Tvärt om är det bättre att ställa så med lagstiftningen, att man förekommer att skaffa lagbrytare, och detta gör man enligt min tanke, om man lagar så, att ifrågavarande handel kommer i hederligt folks händer. Jag har redan sagt, att min motion icke afser att förbjuda utskänkning af maltdrycker, utan endast åsyftar, att kommunerna skulle hafva magt att ställa så till, att denna handtering komme i hederligt folks händer. Jag har mer än en gång förebrått dessa ölkrogars kunder detta omåttliga förtärande af öl, och de hafva då med en mun svarat: ja, för guds skull, tag bort detta näste, så att vi icke behöfva falla i sådan frestelse. På dylika ställen tror jag knappt det någonsin kommer i fråga att sälja öl till verklig afhemtning, utan man köper en flaska och går sedan ut och dricker den och går derefter in och får en flaska till, med hvilken man förfar på samma sätt. Nu uppträda flere stadsbor mot att bereda denna hjälp åt landsbygdens kommunalstyrelse. Jag undrar hvad de skulle säga, om de här i Stockholm skulle få se dessa krogkunder stå till exempel på Gustaf Adolfs torg och dricka sina ölflaskor. Jag tror icke att det skulle se särdeles uppmuntrande ut och icke heller tror jag att någon stadsbo skulle önska det, men på landet, der skola vi tåla sådant.

Jag tror icke att någon stor förlust för herrar bryggare skulle uppstå genom det af mig föreslagna tillägget till författningen, ty de komma nog att få sälja sina varor ändå. Deremot slippa de den risken, som de nu äro utsatta för, att dessa ölförsäljare, som hafva sina ölkrogar i jordkulor och dylikt, ofta falskligen utgifva sitt öl för att vara af den eller den bryggarens tillverkning. Om bryggarna försålde sitt öl genom hederliga personer, så behöfde de icke riskera något sådant. Det är också ofta fallet på landet, att när en familj vill köpa öl, så vänder den sig icke till dessa handlande, hos hvilka det

*Om ändring
i 1885 års
förrättning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Om ändring i 1885 års förordning angående försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

knappast finnes en ärlig vara att få, utan skrifver direkt till bryggeriet för att få ett drickbart öl.

Man har här sagt, att man hade hoppats att man icke skulle hafva besvärat Riksdagen med motioner i detta ämne, då det icke är mer än två år sedan författningen ändrades. Ja, det förhöll sig verkligen så, att 1885 års Riksdag ville en sak, men denna sak föll, emedan regeringen icke var af samma åsigt som Riksdagen. Det är visserligen icke samma ledamöter i Riksdagen nu som då, men det bör enligt mitt förmenande icke utgöra något hinder för de nuvarande ledamöterna att upptaga samma fråga, och när jag väckte min motion så väl i fjor som nu, så gjorde jag det därför, att jag ansåg att min pligt mot mina kommittenter fordrade det.

Då, som jag redan sagt, mitt förslag icke lägger något hinder i vägen för de kommuner, som vilja tillåta en ohejdad handel med malt-drycker, att lemna tillstånd till sådan handels bedrivande åt hvem som helst, kan jag icke förstå, hvarför man är så rädd att gifva kommunerna rätt att, der så finnes behöfligt, stäffa en sådan handel.

Jag kan således, oaktadt hvad som här under diskussionen blifvit anfördt, icke annat än vidhålla mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr Jonsson i Hof: Om det nu också är så, att på ett och annat ställe sådana missbruk förekomma, som motionären och äfven andra talare här framhållit, så lär man väl därför icke böra öfvergifva all pröfning, huru vida den lagstiftning som föreslås är lämplig och riktig i afseende på nykterhetens befrämjande.

Det är väl allmänt erkänt, att det är en betydlig skilnad först och främst mellan spritvaror och vin och sedan mellan vin och öl. Vi kunna säga, att brännvin och dermed jemförliga drycker äro i genomsnitt taget dubbelt starkare än vin, och att styrkan hos öl icke utgör mer än en fjerdedel af styrkan hos vin. Kan det då vara lämpligt att hafva samma lagstiftning för till exempel vin och öl, när det är så stor skilnad i afseende på deras rusgifvande egenskaper. I fråga om brännvin och vin finnas redan olika lagbestämmelser. Om det nu också är sant, att alla dessa tre olika slag af drycker, brännvin så väl som vin och öl, kunna göra skada, är det väl ändå säkert, att man icke bör stifta lika stränga lagar för det mindre onda som för det mera onda, utan ställa det något olika i afseende på bekvämligheten att sälja dessa varor. Äfven dertill bör man taga hänsyn, då man gifver sig in på detta ämne. Man bör fästa sig vid dryckernas rusgifvande egenskaper och lämpa försäljningsrättigheterna derefter. Då ingen berört denna sak, har jag trott det vara skäl att fästa uppmärksamheten derpå, i synnerhet som man så ofta hört klander uttalas mot regeringen, därför att den icke accepterade 1885 års Riksdags beslut beträffande försäljning af vin och malt-drycker. Då man gör detta samt derjemte fordrar, att denna Riksdag skall fatta samma beslut, bör man dock komma i håg, att kanske sex à åtta gånger så många Riksdagar afslagit en sådan förändring, som här föreslås.

För min del tror jag icke att den förändring, som herr Liss Olof Larsson föreslagit, har någon betydelse i det syfte, han påpekat, och

jag kan särskildt icke gå in på denna ändring, så länge man icke vill i lagstiftningen skilja mellan öl och svagdricka. Man bör icke heller göra denna lag strängare, än den nu är, i den tro att intet åtal mot den, som säljer svagdricka, skall förekomma. Det är icke rätt att stifta en sådan lag, utan det rigtiga är att söka ändra lagen i den önskade riktningen, men på det sätt, att lagen kan efterleivas och brott mot densamma beifras.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Lyckorna: För min del tror jag icke det vore olämpligt att bifalla den eller de motioner, som i denna fråga framkommit till Riksdagen, ty jag hyser den uppfattning, att de, som till afhemtning tillhandahålla allmänheten maltdrycker, (»bier») borde vara underkastade samma skyldigheter som de, hvilka till förtäring på stället sälja sådana. Nu är förhållandet att de, som sälja öl till afhemtning, behöfva icke tillstånd dertill af kommunerna, och myndigheterna kunna således icke förbjuda detta slags försäljning, som på många ställen gifvit anledning till oordningar. Jag är alls icke emot att maltdrycker finnas, men jag vill motverka missbruk deraf, hvilket just framkallar oordningar. Om nu en person äfven mot församlingens vilja tillhandahåller för afhemtning de maltdrycker, som den enskilde behöfver i sitt hem, så kan man ju icke säga, att missbruk derigenom råder; men ofta tillgår det så, att ett sällskap, ofta bestående af ungdom, kommer från ett ställe, der utskänkning eger rum, och till ett sådant ställe, der de till afhemtning på stället tillhandahålla allmänheten bier (eller bayerskt öl), köper stora quantiteter öl, som sedan drickes ut i närmaste skogsduge eller på landsvägen. När sällskapet sedan blir rusigt, uppstå lätt oordningar, och för att motverka sådant hafva församlingarna sökt att på laglig väg få bort dessa ölförsäljningsställen, men icke lyckats deri, hvarpå en annan talare på skånebänken nyss anför ett bevis. Äfven från den ort, som jag tillhör, finnas många exempel på, hvilka olägenheter äro förenade med den nu gällande förordningen, och jag tror därför, att det skulle lända till god ordning, om man finge lagen ändrad derhän, att äfven den, som för afhemtning tillhandahölle öl, skulle underkastas samma skyldigheter som den, hvilken säljer öl till förtäring på stället. Anseende det öfverflödigt, vill jag icke framställa något yrkande.

Herr Danielson: Jag har icke ofta yttrat mig i dessa frågor, men kan dock nu icke underlåta att säga några ord. Mig förefaller det, som om vi allt för mycket sysselsätta oss med denna sak, ty vi böra väl erinra oss, att icke alla landsbygdens invånare äro sådana, som man här velat påskina, utan det finnes nog en stor del skickligt och ordentligt folk äfven på landsbygden. Då i städerna finnas de flesta ölkrogar och, så vidt min uppfattning är, förekomma flera rusiga personer i städerna än på landet, vill jag icke vara med om att på detta sätt pricka landsbygden. Om det också inom några kommuner är eländigt stäldt i detta fall, så gäller detta dock icke om hela landet. Vi böra jemväl se till att vi icke få en lag, som icke kan efter-

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

lefas. Vi hörde nyss af en talare på stockholmsbänken, att han önskade det alla rusdrycker måtte försvinna, men så långt kunna vi väl icke gå i lagstiftningsväg, om dermed jemväl afses maltdrycker. Det finnes väl knappast någon nation, hos hvilken någon stimulerande dryck icke finnes, och då man nu vill inskränka superiet så mycket som möjligt, är väl ölet den lämpligaste drycken att sätta i stället för bränvinet. Dertill kommer att våra bryggerier, som hafva nästan all sin afsättning inom landet, använda just hvad landtbruket framalstrar, hvarför man äfven ur den synpunkten bör begrunda saken och se till, att man icke för mycket tillstryper landsbygdens intresse i detta fall.

Jag vill därför icke vara med om motionen i fråga och anser, att man bör besinna sig, innan man sätter landsbygdens invånare allt för mycket under förmynderskap.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Arhusiander: Äfven jag ber att få yrka bifall till herr Liss Olof Larssons motion, och jag gör det därför att jag vet, att stort missnöje råder vid de stora sågverken i Norrland öfver att landthandlarne der få ohejdadt bedrifva ölförsäljning. Dessa hafva visserligen icke rätt att sälja öl till förtäring på stället, men sedan några flaskor öl hos dem blifvit köpta, utdrickas de utanför handelslokalen, hvar efter besök göres hos andra handlande, der det tillgår på samma sätt, tillis köparne blifva öfverlastade. Häröfver råder missnöje icke blott hos sågverksegarne och förvaltarne, utan äfven hos de ordentliga arbetarne, därför att de se, hvilken oordning och hvilket elände derigenom uppstå. Kommunalstyrelsen står i allmänhet magtlös i detta fall, ty för att kunna stäfja ofoget, skall man hafva bevis på hvar ölet är köpt, och så måste man åtala både den som sålt varan och den som öfverlastat sig deraf. Herr Liss Olof Larsson har nu hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om förändring i nu gällande lagstiftning angående vin och maltdryckers försäljning, och ehuru deri står maltdrycker, kan man väl antaga för gifvet, att Kongl. Maj:t, sedan Riksdagen genom denna diskussion uttalat, att skilnad borde göras mellan öl och porter å ena samt svagdricka å andra sidan, kommer att fästa tillbörligt afseende härvid. Ty svagdricka är ju någonting, som i synnerhet för arbetarebefolkningens skull måste finnas öfver allt.

Då jag sålunda önskar, att det måtte blifva någon förändring i afseende på ölkrögeriet på landsbygden, yrkar jag, såsom sagdt, bifall till herr Liss Olof Larssons motion.

Herrar *Widström* och *Åkerlund* förenade sig med herr Arhusiander.

Herr Månsson: Såsom herr Danielson nyss yttrade, är det nog egendomligt, att man skall behöfva lagstifta särskildt för land och stad, men i detta liksom i rätt många andra fall är det en betydlig skilnad emellan städerna och landsbygden. På landsbygden har man

inga poliser eller andra, som kunna öfvervaka ordning och skick med samma kraft, som det kan ske t. ex. här i Stockholm och i andra städer. Man önskar ju icke och vill ej med förslaget förbjuda förtäringen af maltdrycker, utan man vill endast söka åstadkomma ordning inom landskommunerna, och detta tycker jag icke man borde så mycket sätta sig emot. Icke heller vet jag, hvarför man i denna fråga alltid skall inblanda svagdrickat, som man nu alls icke vill förbjuda, såsom man här flera gånger uttalat. Jag är öfvertygad, att om man får lagen ändrad i den föreslagna rigtningen, skall ingen blifva åtalad för att han lemnat ut en kanna svagdricka. Det är stor skilnad emellan att lemna ut litet dricka till en behöfvande arbetare och att *åt allmänheten* tillhandahålla maltdrycker, såsom det heter i motionen. Dessa ord "åt allmänheten", som förekommo i utskottets förslag vid 1885 års riksdag, ditsattes efter noggrant öfvervägande just för att skilja emellan att tillhandahålla allmänheten och hjälpa en och annan, som kunde behöfva ett stop svagdricka.

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Vidare har man sagt, att man härigenom skulle förhindra bryggeriernas verksamhet, som ju kan vara nyttig. Jag vill då påpeka, att härmed icke är så farligt, om man antager herr Liss Olof Larssons motion, som om man skulle bifalla hvad utskottet föreslagit i fjerde punkten, eller att förbjuda all handel med maltdrycker på gator eller allmän väg. Detta senare tror jag skulle vålla stor inskränkning i bryggeriernas verksamhet, och en sådan lag blefve omöjlig att efterleva. Ingår man nu på hvad herr Liss Olof Larsson föreslagit, kunde man afslå de öfriga punkterna af detta betänkande, och kommunerna finge sjeliva vaka öfver att det ginge rätt till.

Som det nu är ställt, kan man svårligen på landsbygden freda sig mot de oordningar, hvartill rättigheten att försälja maltdrycker till afhemtning kan gifva anledning. Och om man äfven någon gång skulle lyckas frantaga någon denna rättighet, sedan han visat sig missbruka densamma, vet man icke ordet af, förr än man har 2 à 3 andra bredvid, som sälja lika bra som han. Skall man nu, i fall oordningar uppkommit, åtala dessa personer och söka få dem inför domstol, så är detta i allmänhet förenadt med många obehagligheter, som kommunens medlemmar draga sig för. Men äfven om man ansett sig nödsakad att vidtaga en sådan åtgärd, så är det ganska svårt att bevisa saken eller med andra ord erhålla vittnen, som kunna säga att det är just *det* ölet, som köpts hos den eller den personen, som vållat ruset och oordningarna. I den ort jag tillhör har ett sådant förhållande inträffat, att vi måst vidtaga åtgärder mot personer i detta afseende, och de hafva blifvit fälda till böter en och två gånger, hvilket naturligtvis för dem varit en bagatell. Men sedermera, då de åter blifvit åtalade, har advokaten frågat, om vittnena kunde taga på sin ed, att det var just de hos den eller den personen köpta varorna som vållat att köparne blifvit berusade och stält till oordningar. Vittnena hafva då svarat: nej, det kunna vi icke, och de tilltalade hafva gått fria. Sådana förhållanden vill man hafva bort, och jag tror icke att man behöfver rygga tillbaka för att vidtaga åtgärder i det syftet. Jag tror att sådant icke skulle vara farligt, ty jag anser att ölförsäljning

Om ändring
i 1885 års
förordning
angående försäljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)

komme att ega rum lika bra ändå, men med mycket mera ordning. Skulle det finnas någon kommun, der antingen mycket starkt religiöst folk eller goodtemplare äro de öfvervägande till antalet, så att man kunde befara att de i sitt nit skulle vilja neka försäljningsplats inom kommunen för maltdrycker, hvilket jag för min del betviflar så komme att ske, om behof deraf förefans, så, äfven om de i något enstaka fall gjorde det, hade man den utvägen att kunna få köpa sitt öl med samma lätthet som man nu kan köpa bränvinet, och i alla händelser finge man ju fritt köpa och sälja 10 liter. Det är ju här blott fråga om då qvantiteten är mindre än 10 liter, och således tror jag att det icke är någon fara å färde, om man ser saken sådan den är.

Jag ber därför att få yrka bifall till herr Liss Olof Larssons motion.

I detta yttrande instämde herrar *Anderson* i Himmelsby, *Sjöberg*, *Larsson* i Mörtlösa, *Bratt*, *Truedsson*, *Andersson* i Hasselbol och *Andersson* i Upsal.

Herr Carl Ifvarsson: Jag hade icke tänkt uppträda i denna fråga. Men då herr Ivar Månsson yttrade, att om man ser saken sådan den är, så är det ingen fara å färde, måste jag för min del betona, att just om man ser saken sådan den är, så finner man att det är fara å färde, men om man icke ser den sådan den är, utan såsom den nämnde talaren såg den, då synes faran icke så stor. Så vida man icke kan säga att svagdrickat ej hör till maltdrycker, måste man erkänna, att i herr Liss Olof Larssons förslag otvetydigt ligger samma förbud mot försäljning af svagdricka som mot försäljning af öl eller porter. Det kan icke resoneras bort och därför är det orimligt att säga, att, om man blott tager saken sådan den är, ingen fara är å färde. Det ser därför ut som om herr Ivar Månsson icke läst motionärens förslag. Han nämnde äfven, att man varit angelägen att i förslaget inlägga uttrycket *tillhandahålla allmänheten*. Men detta uttryck finnes nu mera ej i förslaget. Han har säkert icke läst det.

Herr Herslow: Under 2 à 3 timmar har denna kammare med ett tålmod, som tillräckligt torde bevisa dess stora intresse för nykterhetens sak, åhört yttrandena af de många och varma målsmän, som denna sak eger i kammaren, likasom kammaren under 3 à 4 föregående riksdagar med uppmärksamhet följt förhandlingarna i frågan. Jag har i regeln alltid kunnat instämma med dessa nykterhetsmålsmän, men jag börjar nu fråga mig, om vi icke gå för långt. Nykterheten är en god sak och som nog bör vara föremål för lagstiftningens och kulturens sträfvanden. Men den är icke den enda goda saken, och det förefaller mig nu, som om vi vore på vägen att i nykterhetens intresse kränka frihetens. Det går långt, då vi komma in på svagdrickat; vi kunna då snart äfven komma till kaffet, téet o. s. v. Det blir väl småningom på det sättet statens samvete, kommunens samvete, som kommer att ersätta individens. En talare på stockholmsbänken sade också öppet, att han betraktade såsom en kränkning af kommunens

sjelfbestämningsrätt den omständigheten, att man icke medgifvit kommunerna att utöfva en så stor kränkning af individernas sjelfbestämningsrätt, som jag anser detta förslag innebära. Han höll på att blanda bort sjelfva principen och väsendet för sedligheten. Jag för min del tror att vi böra akta oss för att gå för långt. Jag tror att denna kammare nu icke rymmer många ledamöter, som ej hysa varma och hjertliga sympatier för nykterhetens sak. Men vi skola icke gå derhän, att vi slutligen i nykterhetens namn utöfva vare sig genom regeringens, Riksdagens eller kommunernas armar sådana kränkningar, som snart nog skola blifva olidliga för ett land och ett folk, som vant sig att efter sin uppfattning af hvad som är rätt få bestämma sitt lif och sina seder. Och vi böra ännu mindre göra det, då folket tyckes i hela sin utveckling vara stadt på den väg, dit vi vilja föra det. Vi böra därför unna detta folk den rätt, som menniskan har, att efter eget förnuft få följa de lagar, som detta förnuft antagit såsom sedliga, och låta individen bestämma sig sjelf utan att vara underkastad några särskilda lagar, utfärdade från kommunen eller regeringen och tillämpade af kommunalordföranden eller länsmanen.

Mine herrar! Jag anser att vi på denna väg gått så långt, som vi för närvarande böra gå, och så långt som vi förståndigtvis kunna gå utan att framkalla reaktion. Jag biträder därför utskottets hemställan.

Herr Pålsson: Enligt hvad jag kunnat uppfatta af diskussionen rörande denna fråga, så är det icke bruket utan missbruket af malt-drycker man vill stäffa. Är denna min uppfattning riktig, så kan man med skäl fråga: bör detta missbruk, som på många ställen i landet visat sig ohejdadt, få fortgå, eller bör det på något sätt hindras? Jag tror att svaret härpå är mycket lätt att finna. Om ett missbruk existerar inom en kommun, hvem är det då, kan man fråga, som i första hand skall tillse, att detta missbruk icke får fortfara? Jo, det lär väl vara kommunalstyrelsen, som äfven i andra hänseenden skall hafva tillsyn öfver, huru det tillgår inom samhället. Vi veta ju att kommunalstyrelsen skall vaka öfver fattig- och helsovården och äfven öfver sedligheten inom kommunen. Jag tror därför icke att motionären begärt för mycket, då han föreslagit att kommunerna skola ega att bestämma, hvilka personer skola hafva rättighet att hålla försäljning af dylika drycker. Men jag får dock bekänna, att jag icke kan gifva min röst för motionärens förslag, i den form det nu föreligger. Uttrycket maldrycker, som förekommer i denna motion, har nemligen en mycket stor omfattning, såsom flere gånger blifvit framhållet. Herr C. O. Berg anförde, att med maldrycker skulle blott menas bayerskt öl, bier och porter. Ja, skulle ordet maldrycker icke afse andra drycker än dessa, så kunde jag godt vara med om förslaget, men skall äfven svagdricka inbegripas under benämningen maldrycker, så kan jag icke vara med om detsamma. Jag kan upplysa, att i min hemort har man nu på åtskilliga ställen börjat med hembrygd, och der kör man omkring från den ena byn till den andra och säljer svagdricka. Icke skulle det vara klokt att hindra en sådan försäljning, äfven om den sker

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Om ändring i 1885 års förordning angående försäljning af vin och malt-drycker.
(Forts.)

i så små quantiteter som 1 kanna. Derför tror jag att det hade varit riktigare, om det i motionen i stället för maltdrycker stått bayerskt öl, bier och porter samt andra dermed jemförliga drycker.

Jag vill emellertid icke göra något bestämdt yrkande.

Herr Månsson: Blott ett par ord. Talaren på hallandsbänken yttrade sig väl strängt mot mig beträffande mitt förra anförande. Han påstod nemligen, att det såg ut, som om jag icke skulle hafva läst klämman i herr Liss Olof Larssons motion, då jag förra gången jag hade ordet tog mig friheten fästa vikt vid orden: *att åt allmänheten tillhandahålla* och trodde mig dermed hafva visat, att den föreslagna lagstiftningen icke afsåg sådana fall, då till exempel en fattig arbetare kommer och vill köpa en kanna dricka. För att emellertid visa att jag läst motionen, åtminstone sådan den finnes återgifven i utskottets betänkande, skall jag be att få läsa upp ett litet stycke ur betänkandet. På 10:de sidan säger utskottet: "Under åberopande af de skäl, som finnas anförda uti en af herr Liss Olof Larsson vid senaste riksdag afgifven motion, har samme motionär uti ofvan först omnämnda motion hemställt, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i nu gällande lagstiftning angående vin och maltdryckers m. m. försäljning, att den som vill åt allmänheten tillhandahålla malt-drycker till salu för afhemtning till mindre quantitet än tio liter" etc. Detta må vara nog för att visa att jag hade rätt i mitt uttalande förra gången.

Herr Björck: Under den diskussion, som nu pågått rörande denna fråga, har yttrats mycket i afseende på maltdryckernas skadliga inverkan på de menskliga förhållandena. Jag hade tänkt mig, att, om riksförsamlingen i allmänhet funnit brännvin och maltdrycker vara så skadliga som här framhållits, det då varit dess skyldighet att kraftigare ingripa på detta område och förbjuda tillverkning af så väl brännvin som öl. Jag betvivlar dock att allt hvad som härutinnan yttrats är alldeles riktigt. En talare på stockholmsbänken, herr C. O. Berg, som väl måst anses vara den mest kompetente inom nykterhetens område, har ju sagt, att en halfbutelj öl icke innehåller mer än för ett öre malt, och detta kan väl icke motsvara stor quantitet alkohol. Kan då förtärandet af en 2 à 3 halbuteljer öl vara så skadligt för en vanlig människa i ordets rätta bemärkelse? Jag hade tänkt mig, att om så vore fallet, vore det bäst att förbjuda tillverkning af så väl öl som brännvin. Men jag kan därför icke instämma med den motionär, hvars motion nu är under afgörande och hvilken representant jag alltid högakttat och fortfarande högaktar, ehuru våra tankar icke alltid stämma öfverens. Han hyllar den gamla satsen, att ett folk, som äter barkbröd och dricker vatten, kan af ingen öfvervinnas, men jag tror för min del, att denna sats icke gäller i våra tider, då allt är så förändradt mot förr, och just därför yrkar jag afslag å så väl denna motion som å alla derpå följande i detta betänkande, öfvertygad som jag är, att jag derigenom bäst tillgodoser den törstande allmänhetens intresse.

Herr Carl Ifvarsson: Jag ser nu att utskottet refererat herr Liss Olof Larssons motion på två olika sätt. På 10:de sidan förekomma orden "åt allmänheten tillhandahålla maltdrycker", då det deremot på 1:sta sidan endast talas om "försäljning af maltdrycker". Herr Ivar Månsson kan således hafva rätt i den delen af sitt yttrande, ty då jag icke har motionen till hands, har jag svårt att afgöra, på hvilketdera stället utskottet refererat origtigt, men i afseende på betydelsen af ordet maltdrycker vidhåller jag hvad jag förut sagt.

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

Herr Liss Ol. Larsson: Jag har begärt ordet endast för att slita tvisten mellan herrar Carl Ifvarsson och Ivar Månsson.

Jag har motionen i min hand och kan således styrka, att herr Månsson har rätt i fråga om hvad motionen innehåller. Men jag medgifver också, att om man endast läser 1:sta sidan af utskottets betänkande, så skall man i likhet med herr Carl Ifvarsson få en helt annan föreställning om motionens innehåll.

Herr Andersson i Nöbbelef: Det torde icke vara många af kammarens ledamöter, som icke måste erkänna att ölotskänkningen, så som den nu tillgår, en och annan gång åstadkommit oordningar, men ingen kan väl heller förneka, att ölförsäljningen också gjort nytta. Jag vill icke tro, att många af kammarens ledamöter skola vara med om att stifta en lag, om hvilken motionären sjelf sagt, att den icke skulle komma att efterlefas. Han sade nemligen, att lagen äfven skulle afse svagdricka, men att den antagligen icke skulle komma att tillämpas på denna dryck. En talare på norrlandsbänken yttrade, att då det blott gälde en skrifvelse till Kongl. Maj:t, så kunde det icke vara så farligt, om det i denna skrifvelse icke gjordes något undantag för svagdricka, emedan Kongl. Maj:t väl kunde tänka sig, att Riksdagen i ordet maltdrycker icke inbegrepe svagdricka och således skulle rätta sig efter hvad vi i detta afseende tänkte. Jag tycker för min del, att det icke är rätt att skriva ett och mena ett annat och icke heller att stifta en lag och sjelf tänka, att den icke skall efterlefas.

Jag skulle för min del helst se, att Riksdagen beslutade i öfverensstämmelse med det af herr Wretlind vid förlidet års riksdag väckta förslaget, nemligen att maltdrycker, som innehålla en viss procent alkohol, skola vara underkastade sådan lagstifning, hvarom här är fråga, men att drycker med lägre alkoholhalt skola få fritt försälas. Men då något sådant förslag emellertid nu icke föreligger, och jag icke kan vara med om att understödja motionärens förslag, anhåller jag om bifall till utskottets betänkande i denna punkt.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Enligt de yrkanden som derunder förekommit gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på afslag å densamma och bifall i stället till herr Liss Olof Larssons motion i ämnet, dels slutligen ock på bifall till nämnda motion, med den af herr C. O. Berg föreslagna ändring, och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering blef likväl

*Om ändring
i 1885 års
förordning
angående för-
säljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)*

begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet om bifall till herr Liss Olof Larssons motion, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 3 (i samlingen n:o 20), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets nämnda hemställan, bifallit herr Liss Olof Larssons i ämnet väckta motion.

Omröstningen utföll med 93 ja mot 67 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos.

I *punkten 4*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet under *mom. a*,

att Riksdagen måtte för sin del besluta sådant tillägg i nu gällande lag om handel med vin och maltdrycker, att all handel med dessa drycker å allmän väg eller plats må vara alldeles förbjuden;

samt, under förutsättning af bifall hertill, under *mom. b*,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om ändring af nu gällande förordning om handel med vin och maltdrycker i öfverensstämmelse med detta beslut.

Herr Andersson från Malmö, hvilken enligt anteckning å utlåtandet i fråga om denna punkt inom utskottet varit af skiljaktig mening, erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Waldenström från Gefle: Då uti Första Kammaren en temligen likartad motion har blifvit väckt, och med anledning deraf på Första Kammarens tillfälliga utskotts tillstyrkan Första Kammaren fattat ett beslut, som jag anser mig hafva allt skäl att vara nöjd med, om detsamma jemväl blefve antaget i denna kammare, och då dertill kommer, att genom förbiseende dels af mig och dels af det tillfälliga utskott, som behandlat min motion, först yrkandet i motionen och sedermera förslaget i utskottets hemställan fått en formulering, som icke är fullt formenlig, skall jag bedja att få i

stället för utskottets förslag yrka bifall till det beslut, som Första Kammarén fattat och som lyder så: "att kammarén behagade för sin del besluta att uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i nu gällande lagstiftning angående vin och maltdrycker m. m. att, der tillverkare af maltdrycker håller sådana drycker till salu medelst kringförel, och oordningar deraf föranledas, Konungens befallningshafvande må ega att, sedan den, hvars rätt är i fråga, äfvensom i stad magistraten och å landet kommunalnämnden blifvit hörda, för viss tid eller för alltid förbjuda sådan tillverkare all dylik försäljning inom en eller flere kommuner eller ock föreskrifva sådana inskränkningar i berörda försäljningsrätt, hvartill omständigheterna kunna föranleda."

Om ändring i 1885 års förordning angående försäljning af vin och malt-drycker. (Forts.)

Häruti instämde herrar *Andersson* i Hasselbol, *Olson* i Stensdalen, *Andersson* i Upsal, *Jönsson* i Mårarp, *Nydahl*, *Carlsson* i Nysäter, *Bromée*, *Wretling* och *Pålsson*.

Herr Carl Ifvarsson: Jag skall icke yttra mig något om sjelfva förslaget, men vill blott nämna att, så vidt jag vet, är icke Första Kammaréns beslut ännu föredraget, och då är fråga om, huru vida man redan nu kan besluta om detta senare. Kanske jag hört fel, men är det icke så, att vi beslutat, det den i Första Kammaréns protokollsutdrag omförmälda frågan skulle behandlas först efter denna, som nu är föredragen? Om så är, vill jag hemställa, om man icke får lof att först afgöra den punkt, som nu föreligger, innan man skrider till behandling af Första Kammaréns förslag. Det kan ju komma att gå på det sätt man påyrkar, men då får man först afslå hvad utskottet har hemställt i den nu föredragna punkten och vänta, tills vi komma till Första Kammaréns beslut, då man ju har frågan öppen.

Herr vice talmannen *Sven Nilsson*: Beträffande det formella i denna fråga, tror jag att man mycket väl kan framställa ett sådant yrkande, som herr *Waldenström* nu gjort, emedan utskottets förslag innehåller ungefär detsamma som Första Kammaréns beslut. Men jag skulle dock vilja hemställa, om det icke vore skäl att återremittera denna punkt och sedan öfverlemna Första Kammaréns beslut till utskottet, som då finge taga frågan något mera i öfvervägande. Det finnes nemligen i Första Kammaréns beslut en punkt, som jag föreställer mig att äfven herr *Waldenström* gerna skulle vilja vara med om att få ändrad. Der står nemligen endast taladt om "tillverkaren", som skulle kunna förbjudas att hålla maltdrycker till salu medelst kringförel. Men det är känt, att det icke blott är tillverkare, som på landsvägar och gator kringföra och försälja öl, utan att äfven andra, nemligen sådana som köpt ölet af tillverkarne, kringköra och återförsälja detsamma, och jag ifrågasätter, huru vida icke dessa kunna göra lika stor skada som tillverkarne. Då jag icke kan föreställa mig, att det vore förenadt med någon olägenhet att låta utskottet taga i öfvervägande Första Kammaréns beslut, förrän Andra Kammarén fattar sitt, yrkar jag sålunda återremiss.

Om ändring
i 1885 års
förordning
angående försäljning af
vin och malt-
drycker.
(Forts.)

Herr Waldenström från Gefle: Jag skall mycket gerna instämma i hvad herr vice talmannen nu föreslog. Jag hade verkligen förbisett den brist, som han anmärkte.

I detta yrkande instämde herr *Larsson* i Berga.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit hvartdera af de gjorda yrkandena, återremitterades punkten.

Punkten 5.

Med anledning af herr Åkerlunds ofvan omförmälda motion hemställde utskottet under denna punkt,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring af § 7 uti gällande förordning angående försäljning af vin m. m. af den 24 oktober 1885, att den måtte erhålla följande lydelse:

§ 7.

1. Vid helsobrunn eller badort, på passagerarefartyg eller å jernvägsstation, må för bestämd tid, kortare än år, rättighet till utskänkning af vin eller maltdrycker meddelas af Konungens befallningshafvande, när vederbörande derom gjort anmälan. Vid andra tillfällen, der vårdshusrörelse eller utskänkning af annan anledning kan komma i fråga att under endast någon del af året utöfvas, må tillstånd der- till af Konungens befallningshafvande gifvas endast efter kommunal- nämnds och kommunalstämmas medgifvande.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af

Herr Huss, hvilken ock nu, efter föredragning af punkten, begärde ordet och yttrade: Jag skall be att på de skäl, jag i min reservation anført, få yrka afslag å utskottets betänkande i denna fråga.

Herr Jonsson i Myre anförde: Herr talman! Då jag inom utskottet bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit enligt föreliggande betänkande, tager jag mig friheten yrka bifall till utskottets förslag, på de af utskottet angifna skäl.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag å densamma; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som afslår hvad kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i 5:te punkten af utlåtandet n:o 3 (i samlingen n:o 20), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omöstningen visade 79 ja mot 66 nej; och hade kammaren alltså afslagit utskottets hemställan.

§ 4.

Efter föredragning vidare af Första Kammarens protokollsutdrag n:o 150, innefattande delgifning af bemälda kammares beslut öfver dess första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om tillägg till 15 § i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 oktober 1885, beslöt Andra Kammaren att hänvisa detta ärende till behandling af sitt tillfälliga utskott n:o 2.

§ 5.

Herr *J. Bengtsson* i Gullåkra aflemnade en motion, n:o 179, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af förbud för tillverkning inom riket af s. k. margarin.

Denna motion, i hvilken herr *Ivar Månsson* instämt, begärdes på bordet och bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. G. Björkman* under fyra dagar från och med den 8 innevarande april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.
